

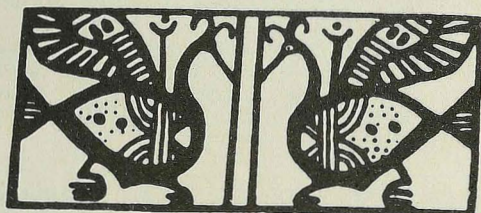

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΣΟΦΙΑ ΜΠΑΚΑΝΑΚΗ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΟΥ,
ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΙΛΛΑΣ, ΝΑΓΓΙΑ ΡΟΥΣΟΥ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ, ΜΥΡΙΑ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ, MICHELLE IANNELLI.

375

ISSN 0554 - 3363

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
Άνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 465900
Ταχ. Θυρ. 7355, Λευκωσία

Για τους Συνδρομητές Ελλάδας:
Παρακαλώ να πληρώνεται ή συνδρομή στην ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
Πίστωση Λογαριασμού 080/51260530
στο όνομα: Παναγιώτης Κ. Χρυσάνθης
αιτιολογία: Συνδρομή περιοδικού «Πνευματική Κύπρος» έτος...
και να μās στέλλεται ή απόδειξη για τὰ βιβλία μās.

Έτήσια συνδρομή	Κ€4.00
Έτήσια συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	Κ€5.00
Έτήσια συνδρομή Ελλάδος	\$20 (δολάρια)
Έτήσια συνδρομή εξωτερικού	\$20 (δολάρια)
Τιμή τεύχους	Κ€2.00

Τὰ χειρόγραφα δὲν επιστρέφονται. Κλισέ και φωτογραφίες επιστρέφονται.
Άνάτυπα πληρώνονται στὸν τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κύπρος Χρυσάνθης: Δύο ἐπιγράμματα (Στὸν Κυριάκο Μάτση, Στὴ Μαρία Π. Ἰωάννου)	85
Κύπρος Χρυσάνθης: Ἀποδημίας Στίχοι	86
Σοφία Μπακανάκη: Ἡ συνέντευξη	87
Δημήτρης Δήμου: Ἐς γῆν ἑναλίαν Κύπρον (ποίημα)	93
Ἀντώνης Πιλλᾶς: Ὁ Παντελῆς στ' ὄνειρό μου (ἀφιέρωμα)	94
Νάγια Ρούσου: Ἐπίκληση (ποίημα)	96
Ἀντώνης Πιλλᾶς: Ἅγιος Ἐρμογένης (ποίημα)	97
Κ. Χρυσάνθης: Στὸ πείσμα (ποίημα)	97
Κωστής Προνοῆς: Γράφει στὸν Πέτρο Στυλιανοῦ (ἐπιστολές)	98
Μύρια Νικολάου: Ἐαρινὸ (ποίημα)	101
Εὐριδικὴς Περικλέους: Εἰκόνες τῆς Λευκωσίας (ποιήματα)	102
Μύρια Νικολάου: Μονοτονία (ποίημα)	105

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ - Κ. Χρυσάνθη: «Μικρὸ δμίλημα γιὰ τὸ γιατρὸ Γεράσιμο Ρηγάτο - ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ - Κ. Χρυσάνθη: Παν. Φωτέα «Ἡ μυστικὴ βοή», «Οἱ ραβδοσκόποι», Ἐλεν. Σεραφεῖμ Λοῖζου «Κωνσταντῖνος Λευκωσιώτης», Μίμ. Ἰακωβίδης: «Συνομιλίες», Μαρίας καὶ Παναγιώτη Παττίχη: «Ἐνας καινούργιος κόσμος», Κώστας Τσιρόπουλος: «Σημειώσεις γενικῆς δοκιμῆς», Δ. Εὐαγγελίδης: «Λυρικὲς μνήμες», Νίκη Στυλιανοῦδης: «Γαμήλιο ταξίδι». - ΠΕΝΘΗ - Ἀντ. Πιλλᾶ: «Καλὸ ταξίδι, Γιώργο Φάνο» - ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ - Ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία τῆς Κύπρου, Φιλολογικὸ Σεμινάριο καθ. Φώτης Δ. Δημητρακόπουλος - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ - ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ: Κ. Χρυσάνθης «Συνομιλία μὲ τὸν δεύτερο ἐγγονό (μετ. Michele Iannelli).

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΛΔ'	ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ - ΟΚΤΩΒΡΗΣ 1994	ΑΡ. 375
------------	----------------------------	---------

ΔΥΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΣΤΟΝ ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΑΤΣΗ

Πώς ήρθαν τόσοι αρχάγγελοι στο μνήμα σου
πώς ήρθαν τόσες θερμοπύλες
Κυριάκο Μάτση
τῆς Λευτεριάς ὀλυμπιονίκη!

ΣΤΗ ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Σὲ μνημονεύει ἡ Ἑλλάδα
μὲ στίχους τοῦ Πινδάρου
χαρίεσσα μουσιγέτισσα φιλόνηρωτη
αἰὲν ἀριστεύουσα.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Μαρία Π. Ἰωάννου

ΑΠΟΔΗΜΙΑΣ ΣΤΙΧΟΙ

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ
ΤΟΥ ΜΙΧ. ΚΥΘΡΑΙΩΤΗ
29. 6. 1994

Ἐπώδυνα, ἀνεπαίσχυντα ὁμως, παραδίνω, Κύριέ μου,
Σ' ἐσένα το ἑλληνικό μου πνεῦμα.
Κατὰ τὴ θέλησή Σου τὸ καθήκον μου ἔπραξα
χωρὶς τὴ λάμψη τίτλων εὐφραδῶν.
Ἀγάπησα τὰ γράμματα κι ἄς ἤμουνα στὸ περιθώριό τους,
χάρηκα τις χαρὲς τῶν ἄλλων μὲ εὐλικρίνεια.
Ἀξιώθηκα παιδιὰ παιδιῶν καὶ τίμησα τὴν ἐκκλησία
θεράποντάς της ταπεινός.
Παρακαλῶ μὴν ἤσυχη γωνιά στὸ πλάι Σου
μὲ λίγο χρῶμα ἀπὸ τὴν Κύπρο

ΚΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΟΥ
ΜΙΧΑΛΗ ΚΥΘΡΑΙΩΤΗ

Ἄναχωρεῖς. Τὸ τελευταῖο ταξίδι
ἰσοβαρεῖ μὲ τὸ ταξίδι τοῦ ἐρχομοῦ.
Ἡ γέννηση τριαντάφυλλο μισάνοιχτο στὸ φράχτη τῆς ζωῆς,
ὁ θάνατος τριαντάφυλλο ανοιχτὸ στῆς μνήμης μας τὸ φράχτη
καὶ στὰ ὄροπέδια τοῦ Θεοῦ.
Κυπριώτικο καράβι φορτωμένο μὲ ἔργα
νά σέ πηγαίνει στὸ λιμάνι τοῦ ἄλλου κόσμου.
Ἐκεῖ σέ καρτεροῦν οἱ ἄγγελοι τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνα
ἐννιά χιλιάδες χρόνια.
Καλὸ ταξίδι σου! μὲ ἑλληνικά φωνήεντα
νά σέ καλωσορίζουν τ' ἄστρα.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

«... εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ... Δὲν ἀμφιβάλλω διόλου ὅτι τὸ κομμάτι σας θὰ εἶναι ἐξαιρετικό... Θὰ ἤθελα νὰ καθόμαστε λίγο παραπάνω ἀλλὰ καταλαβαίνετε τώρα... Καὶ πάλι σᾶς εὐχαριστῶ. Καλή σας νύχτα...».

Ἡ δημοσιογράφος περιέμενε τὸ ἀνσασερὸ μὲ τὸ χέρι στὴν πόρτα. Μόλις ὁ θάλαμος σταμάτησε, χαμογέλασε εὐγενικὰ καὶ μπήκε βιαστικὰ μέσα.

Ἡ διάσημη συγγραφέας Ροδάνθη – Ροδάνθη ἔτσι ἀπλά, χωρὶς ἐπώνυμο – ἔπαψε νὰ χαμογελαίει καὶ μπήκε στὸ διαμέρισμα. Οἱ ὄμοι της ἔπεσαν, τὰ μάτια της στυλωθηκαν ἐξεταστικὰ στὸν καθρέφτη ἀπέναντί της. Κοιτάχτηκε μὲ ἀγωνία.

«Ἐλπίζω νὰ τὴν ἔπεισα» μουρμούρισε. Μι, τὸ μακιγιάζ της καλὰ εἶχε κρατήσει. Τὸ χτένισμά της δὲν τῆς ἄρεσε ἀλλὰ ἦταν νεανικό καὶ τῆς μόδας. Ὅλο μπούκλες, δαχτυλίδια κόκκινα – βαμμένα, φυσικά – ποὺ στεφάνωναν τὸ πρόσωπό της. Αὐτὸ, βέβαια, ἦταν ἀδύνατο κι ἄχαρο ἀλλὰ μήπως ἔτσι δὲν ἦταν πάντα; Ποιὸς ὁμως θὰ στεκόταν σ' αὐτὴ τῆ λεπτομέρεια; Ἡ ἀνοιχτόχρωμη μπλούζα πάνω ἀπ' τὴ μαύρη φούστα, τὸ παράξενο περιδέραιο καὶ οἱ μεγάλοι κρίκοι στ' αὐτιά ἔκαναν καλὰ τὴ δουλειά τους.

Αὐτὸ τὸ ξεπεταρούδι ποὺ τῆς ἔστειλαν ἀπὸ τὸ περιοδικὸ οὔτε ποὺ θὰ τὰ βλεπε, τρομάρα της, ὄλα αὐτά. Καὶ μόνο ποὺ βρέθηκε μπροστὰ στὴ Ροδάνθη, θὰ τῆς φαινόταν ἀπίστευτο...

«Ναί, ἀλλὰ τώρα τελευταῖα δὲν παρουσιάζονται πολλοὶ νὰ μοῦ ζητήσουν συνέντευξη» σκέφτηκε. «Δε βαριέσαι, τώρα ἔχω γίνει φίρμα. Ἐχω τὸ κοινὸ μου, πουλάω. Πρέπει ὁμως καὶ νὰ προσέχω, πρέπει νὰ συντηρήσω τὸ μῦθο μου, ἀλλιῶς τὰ ἐπόμενα βιβλία μου μπορεῖ νὰ χάσουν ἀναγνώστες...».

Ἐβγαλε τὸ κολιέ καὶ τὸ ἄφησε στὴν κονσόλα, ἄναψε τσιγάρο, ἔβαλε λίγο οὐίσκου στὸ ποτήρι της καὶ κάθισε στὸν καναπέ. Πῆρε τὸ μαγνητόφωνο καὶ γύρισε τὴν ταινία.

Ὅταν ἔδινε συνέντευξη, συνήθιζε νὰ τὴν καταγράφει καὶ ἡ ἴδια. Ὅχι γιατί φοβόταν τόσο τὴν τυχὸν παραποίηση τῶν λόγων της, ὅσο ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τὴν ξανακούσει. Νὰ δεῖ μήπως τῆς ξέφυγε κάτι ποὺ δὲν ἔπρεπε, μήπως τὸ ὕφος της δὲν ἦταν σωστό. Σιγὰ-σιγὰ εἶχε διορθώσει ἔτσι τὸν ἦχο τῆς φωνῆς της. Εἶχε μάθει νὰ μιλάει ἀργά, σὲ τόνους χαμηλοῦς καὶ ὑποβλητικούς.

Πάτησε ἀνυπόμονα τὸ κουμπί. Οἱ ἐρωτήσεις δὲν τὴν ἐνδιέφεραν. Ὅφειλε πάντως νὰ ὁμολογήσει ὅτι ἡ κοπέλα εἶχε διαβάσει ὄλα της τὰ βιβλία, μερικὲς φορὲς μάλιστα προσπάθησε νὰ τὴν «στριμώξει» λίγο. Εὐγενικὰ καὶ προσεχτικὰ βέβαια.

Ἄκουσε τὴ φωνή της νὰ ξεδιπλώνει τὸ γνωστὸ, πολυγραμμικὸ καὶ πολυδιαβασμένο, παραμῦθι.

Ὅχι, ὄχι, τὰ χρόνια της τὰ παιδικὰ δὲν ἦταν διόλου δυστυχημένα... Οἱ γονεῖς της; Θαυμάσιοι ἄνθρωποι. Καὶ πολὺ ἀγαπημένο ζευγάρι. Ὅμως, νὰ ἡ ἴδια ἀπὸ μικρούλα, ἤξερε πάντα πὼς ἡ ζωὴ ἦταν ἄλλοῦ. Ἀπὸ τότε εἶχε πάρει τὴν ἀπόφασή της ν' ἀφοσιωθεῖ στὴν τέχνη...

Μά ναι, από κοριτσάκι είχε αποφασίσει να γίνει συγγραφέας. Να δημιουργεί κόσμους δικούς της, κόσμους όμορφους και μαγικούς!

Ένα στραβό χαμόγελο άσχημυνε τὸ πρόσωπό της.

«Κόσμους δικούς σας, ναι, αλλά όμορφους και μαγικούς;» είχε απορρήσει ἡ δημοσιογράφος.

«Αὐτὸ ἦταν τ' όνειρό μου, χρυσῆ μου, τότε πὸν ἤμουνα άθώα και δέν ἤξερα τῆ ζωῆ» είχε διορθώσει, έτοιμόλογη. «Ἡ ζωῆ, αγαπητή μου, είναι μεγάλη... Καλά, καλά, άς μὴν πῶ άσχημη λέξη και σέ φέρω σέ δύσκολη θέση. Ἄς ποῦμε ότι είναι μιá κακή, πολὺ κακή μητριά!»

Είχε ψευτοχαμογελάσει στή δημοσιογράφο κι είχε συνεχίσει τὴν αφήγηση τῆς ζωῆς της.

Παιδί, είχε δει τοὺς Γερμανοὺς στήν Ἀθήνα: λυπόταν αλλά ἦταν τόσο μικρή πὸν δέν μπόρεσε νά τοὺς πολειμήσει...

Ἐστερα ἦλθε ὁ έμφύλιος. Ἡ οικογένειά της δέν υπέφερε ιδιαίτερα. Οί γονεῖς της δέν ἦταν οὔτε δεξιοί οὔτε άριστεροί. Δίκαιοι άνθρωποι, λυπόντουσαν για τὴν άδικη κι άσκοπη άδελφoσφαγή και βοηθοῦσαν ὅποιο γνωστὸ βρισκόταν σ' άνάγκη, είτε στὸ ένα στρατόπεδο άνηκε είτε στὸ άλλο.

«Καταλάβετε, χρυσῆ μου, πῶς πέρασαν τὰ νιάτα μου; Ἐγὼ άγκάλιασα, ιδεολογικά έννοεῖται, τὴν άριστερά. Πὸν δέν ἤξερα καλά-καλά τί ἦταν! ὦ, αὐτὸ πρέπει νά τὸ όμολογήσω· θεωρητικῆ κατάρτιση μὴ γυρέψετε σ' έμένα, άδικο θά κοπιάσετε.

Πολλοί μου έχουν προσάψει ότι από τοὺς γονεῖς μου βρήκα μεγάλη οικονομική βοήθεια στὸ ξεκίνημά μου.

Τώρα πὸν μεγάλωσα, δέ ντρέπομαι νά τ' όμολογήσω. Ναι, ἦταν εὐποροί άνθρωποι. Ἐτσι, αντί νά μ' αφήσουν μερικά ντουβάρια προίκα, με βοήθησαν νά βγάλω τὰ πρώτα μου βιβλία.

Σας εἶπα ἤδη πῶς εἶχα καλές σχέσεις μαζί τους. Οὔτε, όταν αποφάσισα νά παντρευτῶ τὸν Ἀγισίλαο, έφεραν αντίρρηση...».

Χάρηκε για τὴν παύση πὸν είχε κάνει σ' αὐτὸ τὸ σημείο. Ἐτσι θά έντυπωσίαζε περισσότερο τὴν κοπέλα μιλώντας της για τὸν γείτονα άριστερῶν φρονημάτων, τὸν ώραίο, λεπτὸ κι ευγενικό σάν ίππότη τοῦ παλιού καιροῦ, πὸν άγάπησε και παντρεύτηκε, για νά μοιραστεῖ μαζί του ὄχι ευτυχιμένες ώρες μά στιγμές πίκρας και ὀδύνης.

«Οί καιροί ἦταν δύσκολοί τότε, μικρή μου...».

Φυσικά δέν τῆς εἶπε ότι ὁ Ἀγισίλαος, ευγενικός και τίμιος πράγματι νέος, (τέλος πάντων, ὄχι και τόσο νέος) άφοῦ εἶδε και κατάλαβε πολλά, θέλησε νά νοικοκυρευτεῖ και ν' άποκτήσει κάτι δικό τους. Ένα σπίτι, ένα σύντροφο. Ὁ καημένος! Προσπάθησε σκληρὰ για νά σώσει τὸ γάμο τους. Έκεῖνη όμως είχε άλλα στὸ μυαλό της. Τῆς άρεσε (και τῆς πήγαινε) νά παριστάνει τὸ θύμα, τὴν προοδευτικῆ, τῆ διανοούμενη.

Μιá μέρα ὁ Ἀγισίλαος δέν άντεξε: «Κοίτα, κορίτσι μου, άγωνίστηκα – και δέν τὸ μετανιώνω – για νά ζήσουν ὄλοι καλύτερα. Ἄρα κι εσύ κι εγὼ. Βγάλε, λοιπόν, αὐτὰ τὰ

μαῦρα κουρέλια πού φορᾶς καί πού μοῦ πλακώνουν τήν ψυχή! Μ' αὐτά δέ γίνεσαι οὔτε ἀριστερή οὔτε συνειδητοποιημένη ἀλλά μόνο μιᾶ τρισάσχημη καρικατούρα...».

Ἀκόμη θυμᾶται τὰ λόγια του σάν νά κουδουνίζουν τώρα δά στ' αὐτιά της.

Καμμένη Ἀγασίλαε! Τίποτα δέν κατάλαβες! Γι' αὐτό πάντα ἦσουν ἀπέξω, στό περιθώριο... Ἔ, ἄν δέν ὑπῆρχαν οἱ χαμένοι, πῶς θά κέρδιζαν οἱ ξύπνιοι;

Ὅταν εἶδες κι ἀπόειδες, ζήτησες διαζύγιο. Κι ἀπό ποιόν; Ἀπ' τόν πατέρα μου. Πού σ' ἀγαποῦσε γιατί ἦσουν καλός. Αὐτό σοῦ τὸ ἀναγνωρίζω κι ἐγώ. Ἴσως, ἄν εἶχα νιώσει κάπως ἄλλιῶς, ἄν εἶχες καταφέρει νά μιλήσεις μέσα μου, νά μὴ σέ εἶχα ἀφήσει. Μὰ ἐσύ, ταλαίπωρε, ἦσουνα γεννημένος γιὰ τήν ἀποτυχία. Ἀκόμη καί τὸ θάνατό σου τὸν «ἔχασες»...

Ἄντι νά πεθάνεις ἀπὸ φυματίωση καί νά φύγεις «ἔνδοξα», πηγες ἀπὸ ἓνα κοινό, κοινότατο, τροχαῖο!

Καλὸς ἦσουνα, δέ λέω· ἀλλά δέ χρειάζεται βέβαια νά ποῦμε ὅτι ἦσουνα κι ὁ μοναδικὸς πού μὲ ζήτησε σέ γάμο, ἔτσι;

Πάτησε τὸ κουμπὶ κι ἀφέθηκε στὶς σκέψεις της. Ναι, αὐτὰ ὅλα τώρα δέν ὑπῆρχε τρόπος νά τὰ ξετρυπώσουν οἱ δημοσιογράφοι. Ποιὸς θ' ἀσχολεῖτο ποτέ μὲ τὸν Ἀγασίλαο; Οἱ γονεῖς της εἶχαν πεθάνει κι ἐκεῖνος δέν εἶχε συγγενεῖς.

Ὡραῖος ἄντρας ἦταν ἀλλὰ τὸ δικό της τὸ κουμπὶ δέν μπόρεσε νά τὸ βρεῖ. Μαλακός, εὐγενικός, διακριτικός... Ἐκείνη τὸν ἄντρα τὸν ἤθελε διαφορετικό. Τὸν περίμενε δυνατὸ, κατακτητὴ, ν' ἀνάψει φωτιὲς στό σῶμα της καί στήν ψυχή της! Ἔτσι ὅπως ἦταν οἱ πρίγκιπες, οἱ ἱππότες τοῦ Μεσαίωνα καί τὰ πρωτοπαλίκαρα τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν. Γι' αὐτὸ κι ἔγραψε γιὰ ἀνέφικτους ἔρωτες στὰ βιβλία της. Ἐπειδὴ δέν τοὺς ἔζησε. Μόνο πού ἤξερε νά καμουφλάρει καλὰ τὸ ψέμα.

Οἱ ἥρωές της δέν ἔμοιαζαν στοὺς πρωταγωνιστὲς τῶν αἰσθηματικῶν μυθιστορημάτων. Οὔτε πλούσιοι, οὔτε ἰδιαίτερα ὀμορφοὶ ἦταν. Ἐπιστήμονες, ἐργάτες (σπάνια), ἀλλὰ πάντα ἀριστεροί· ἀγωνιστὲς γιὰ ν' ἀνατεῖλουν καλύτερες μέρες στὸν κόσμο... Τὸ κράτος ἢ ἡ ἀρρώστεια τοὺς χάριζαν πρόωρα ἀπὸ τὸ ἔργο καί τὴν ἀγάπη τους...

Ἔτσι, χωρὶς τύψεις συνειδήσεως, οἱ «προοδευτικοὶ» ἀναγνώστες της περιδιάβαιναν στοὺς δικούς της κόσμους καί μοιράζονταν μαζί της πικρές, τραγικὲς, ἐρωτικὲς ἱστορίες. Κι ἐκείνη ἀποκτοῦσε φήμη καί χρήματα...

Μόνο ἓνας τὴν κατάλαβε· ὁ Τζώνης. Ἦταν γιαντρός. Εἶχε διαβάσει βιβλία της κι ὅταν τὴ γνῶρισε τῆς εἶπε:

— Ξέρεις κάτι, Ροδάνθη; Οὔτε ἔχεις ἀγαπήσει οὔτε ἔχεις ἀγαπηθεῖ. Γιὰ ὅποιον καταλαβαίνει τί διαβάσει, αὐτὸ φαίνεται ὀλοκάθαρα στό ἔργο σου. Θά 'θελα νά μ' ἀφήσεις νά προσπαθῶ νά σέ μάθω ν' ἀγαπᾶς καί νά σ' ἀγαπήσω ὅπως σοῦ ἀξίζει. Τί λές; Δοκιμάζουμε;

Ἦταν ὠραῖος ἄντρας ὁ Τζώνης καί καλὸς ἐπιστήμονας. Ἐκείνη ὁμως ἄναψε, ἄστραψε καί βρόντησε. Πῶς νά χωνέψει ὅτι κάποιος τρίτος εἶχε ἀντικρίσει τὴ βαθιὰ κι ἀγιάτρευτη πληγὴ της;

Ἐκεῖνος εἶχε χαμογελάσει μὲ κατανόηση: «Καταλαβαίνω. Σέ πόνεσα. Σκέψου ὁμως ὅτι ἐνδιαφέρομαι γιὰ σένα. Μὴ μοῦ ἀπαντᾶς τώρα, Ροδάνθη. Φεύγω γιὰ ἓνα συ-

νέδριο. Τὰ ξαναλέμε, ἅμα γυρίσω. Πάντως νὰ ξέρεις ὅτι, ἂν δὲ βγεῖς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σου, τὸ ἔργο σου θὰ μείνει στεγνὸ, ἐγκεφαλικὸ καὶ γρήγορα θὰ ξεχαστεῖ. Κι ἐσὺ θὰ γεράσεις πρόωρα καὶ πικραμένη».

— Καὶ τότε τί γυρεύεις ἀπὸ μένα, ἀφοῦ εἶμαι σκάρτη;

— Δὲν εἶπα τέτοιο πράγμα! Καὶ δὲ γυρεύω τίποτα. Οὔτε καὶ σοῦ δίνω κάποια ὑπόσχεση. Ἄν δοκιμάσουμε, ἴσως ἀνακαλύψουμε πὼς ἔμπορῶμε νὰ ζήσουμε πιὸ πλούσια ζωὴ παρὰ. Ἄν πάλι δὲν ταιριάζουμε, χωρίζουμε καὶ μένουμε φίλοι. Αὐτὸ λέω μόνο...

Δὲν ἔμαθε ποτὲ ἂν ἡ ζωὴ μὲ τὸν Τζῶνη θὰ ἦταν καλύτερη. Μόλο ποῦ ἦταν νέος καὶ γερός, ὁ γιατρός πέθανε ἀπὸ καρδιά στὸ συνέδριο.

«Ἔ, εἶναι νὰ μὴν τὰ βάζω μὲ τὴν μαγκούφα τὴν τύχη μου; Ἄλλο ἂν λέω ὅτι δὲν πιστεύω στὴ μοίρα...».

Ξανάβαλε μπρὸς τὸ μαγνητόφωνο.

«Ἦ, μετὰ τὸ διαζύγιο, χρυσή μου – σοῦ εἶπα καὶ προηγουμένως ὅτι οἰκονομικὸ πρόβλημα δὲν ἀντιμετώπιζα – ἀσχολήθηκα ἀποκλειστικὰ μὲ τὸ γράψιμο.

Στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας, βέβαια, δὲν ἔγραφα, ἀκριβῶς γιὰ νὰ διαμαρτυρηθῶ γιὰ τὸ καθεστῶς ποῦ αὐτοὶ οἱ..., αὐτοὶ οἱ..., – τέλος πάντων, τώρα περασμένα, ξεχασμένα, ἄς ἀποφύγουμε τοὺς ὀξεῖς χαρακτηρισμοὺς – μᾶς εἶχαν ἐπιβάλει.

Δεχόμουν αὖτως φίλους ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό, τοὺς ἐνημέρωνα καί... Εὐτυχῶς αὐτὴ ἡ κατάσταση κράτησε μόνο ἑπτὰ χρόνια, ὕστερα τὰ βιβλία μου βγήκαν τὸ ἕνα πίσω ἀπ' τ' ἄλλο. Ἡ φήμη μου μεγάλωσε. Γέλασε κι ἐμένα τὸ χεῖλάκι μου λίγο. Τότε ὁμως χρειάστηκε νὰ προσέχω διπλά, καλὴ μου.

Βλέπεις, μὲ καλοῦσαν παντοῦ. Σὲ δεξιώσεις, σὲ πρὸς κόνφερανς... Καὶ οἱ ἄντρες κολακεύονται πολὺ, ξέρεις, νὰ ἔχουν δίπλα τους μιὰ διασημότητα.

Ποιὸς πλησίαζε τὴ συγγραφέα καὶ ποιὸς τὴ Ροδάνθη; Ἔπρεπε νὰ ἔχω συνεχῶς τὸ νοῦ μου. Καὶ δὲν σοῦ κρύβω ὅτι μιὰ-δυὸ φορὲς τὴν ἔπαθα. Ὅμως δὲν παραπονιέμαι, κοριτσάκι μου. Ἦταν ὅλοι τους ἄντρες διαλεχτοὶ! Ἄλλὰ γιὰ γάμο... Ἐκεῖνοι ἤθελαν ἐγὼ οὔτε κουβέντα...

Παιδὶ δὲ θέλησα ποτὲ μου ν' ἀποκτήσω, γιὰτὶ λοιπὸν νὰ σκλαβωθῶ; Ἐξάλλου, ἅμα εἶσαι ζωντανὸς ἄνθρωπος, ποτὲ δὲ μένεις μόνη!

Νά, κι ἀπόψε, ἅμα τελειώσουμε, περμιένω..., – τέλος πάντων, καταλαβαίνετε τώρα – τὴν ἀδελφὴ ψυχὴ...».

Ἐκλείσει τὸ μαγνητόφωνο κι ἀναστέναξε. Καλὰ τὰ εἶχε πεῖ· αὐτὰ ποῦ ἤθελε, βέβαια. Ἔπαιξε τὸ ρόλο τῆς μοιραίας κι ἀτυχῆς γυναίκας τῶν γραμμάτων, τὸ κουτορνήθι θὰ τὴν πίστευε. Ποῦ νὰ φανταστεῖ ἢ ἀφελὴς πὼς ἡ ἀλήθεια ἦταν τελείως διαφορετικὴ...

Ἐκδοτικὲς ἐπιτυχίαις ἡ Ροδάνθη εἶχε γνωρίσει, ἡ βαθιὰ πληγὴ ὁμως αἰμορρογοῦσε ἀκόμη. Γνωστοὺς, συναδέλφους εἶχε γύρω της πολλοὺς. Ἄντρα ὁμως ποῦ νὰ μοιραστεῖ μαζί τους τὴ ζωὴ της κανένα. Τὸ παράπονο τὴν ἔπνιγε, ἡ πίκρα φούντωνε μέσα της, καθὼς τὰ χρόνια περνοῦσαν ἄδεια καὶ μοναχικά...

Κάποτε βρέθηκε σ' ένα καφενεϊό, σέ μιὰ μακρινή συνοικία. Τὴν πλησίασε ἕνας τύπος, ἕνα ὠραῖο παλικάρι, καὶ τῆς ἄφησε μιὰ κάρτα στὸ τραπέζι.

«Ἄν νιώθεις μοναξιά, τηλεφώνησέ μου.

Στέλιος, τηλ. 32.....»

Τοῦ τηλεφώνησε ὕστερα ἀπὸ μερικὲς μέρες· τάχα πὼς ἦταν δημοσιογράφος καὶ συγκέντρωνε στοιχεῖα γιὰ μιὰ ἔρευνα. Ἔκανε πὼς τὴν πίστεψε.

Συναντήθηκαν στὸ Θησεῖο. Ἔβαλε μπρὸς τὸ μαγνητόφωνο, ἀνέπτυξε ἐκεῖνος τὴ θεωρία του. Πὼς ἔχουν κι οἱ γυναῖκες τὶς δικές τους ἀνάγκες, γιατί νὰ στεροῦνται λοιπὸν τὸν ἔρωτα, ἅμα δὲν ἔχουν μόνιμο σύντροφο; Ἐξάλλου, σ' ὄλες τὶς ἀνεπτυγμένες χώρες αὐτὸ πλέον εἶναι καθεστῶς. Βέβαια ὁ ἴδιος δὲν εἶναι σὰν μερικοὺς ἄλλους, ἀπληστοὺς κι ἐπικίνδυνος. Εἶναι τίμιος στὴ δουλειά του. Ἐκβιασμοὺς καὶ τέτοια καμιὰ πελάτισσά του δὲν ἔχει νὰ φοβάται ἀπ' αὐτόν. Καὶ δὲν πηγαίνει μ' ὅποια κι ὅποια λαβαίνει ὄλες τὶς προφυλάξεις ὥστε νὰ μὴν κινδυνεύουν οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ καλές του «φίλες».

Μίλησαν ἀρκετά, πλήρωσε ἐκείνη, ἔφυγαν.

Ἡ βραδιά ἦταν ὁμορφη. Τ' ἄστρα ἔλαμπαν στὸν οὐρανὸ καὶ στὸν ἀέρα, παρ' ὄλο τὸ καυσαέριο, πλανιόταν ἀρωμα χαμομηλιοῦ.

Στὴ γωνιά τὴν ἀγκάλιασε εὐγενικά. «Ἄν θέλεις – καὶ νομίζω ὅτι θέλεις – μποροῦσε νὰ μὴ χωρίσουμε ἀπὸ τώρα».

Πῆγαν σ' ἕνα κοντινὸ ξενοδοχεῖο. Ὁ Στέλιος ἦταν τρυφερὸς καὶ ὑπομονετικὸς. Τ' ἄξιζε τὰ λεφτά του.

Τὸν κάλεσε μερικὲς φορὲς ἀκόμη, ὕστερα φοβήθηκε. Γιὰ κεῖνον ἦταν ἕνα νοῦμερο, μιὰ πελάτισσα. Ἄν δενόταν μαζί του, κάποια στιγμή θὰ πονοῦσε πολὺ. Ἦδη ἔνωθε ταπεινωμένη, ἀκούγοντας τὰ ἐπαγγελματικὰ ψέματα ποὺ τῆς ἔλεγε. Πὼς εἶχε ὠραῖο σῶμα κι ἄλλες τέτοιες βλακειές. Λές καὶ δὲν ἔβλεπε ἡ ἴδια τὸ κορμί της, ποὺ ἔχανε τὸ σφρίγος του σιγά-σιγά, πὼς κρεμοῦσε καὶ πὼς ζάρωνε! Ἡ τὸ πρόσωπό της...

Τέρμα ὁ ἔρωτα λοιπόν, ἔστω καὶ πληρωμένος, ἀλλὰ κανεὶς νὰ μὴν τὸ μάθει!

Τὸ τέχνασμά της; Πολὺ ἀπλό. Πάντα ὑπῆρχε κάποιος ποὺ τὴν περίμενε κι ἔπρεπε νὰ βιαστεῖ, νὰ μὴν τὸν κάνει νὰ περιμένει καὶ πολὺ! Ἔτσι πάντα ἔφευγε νωρίτερα ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις, φυσικὰ μόνη. Ἄλλοτε, πάλι, τηλεφωνοῦσε χαμηλώνοντας ἐπίτηδες τὴ φωνή της. Ποιὸς νὰ μαντέψει ὅτι τὸ τηλεφώνημα ἦταν ψεύτικο; Ὅτι τὸ περίφημο ραντεβού ἦταν στὸ ἄδειο της σπιτί μὲ τὴ γραφομηχανή ἢ τὴν τηλεόρασή της;

«Καλὰ τὰ κατάφερες κι ἀπόψε, Ροδανθούλα μου. Ἄντε τώρα νὰ γδυθεῖς, νὰ βάλεις τὸ νυχτικὸ καὶ τὶς παντοῦφλες σου καὶ νὰ χωθεῖς στὸ κρεβατάκι σου» μουρμούρισε ειρωνικά.

«Λοιπόν; Πὼς εἶναι ἡ φοβερὴ καὶ τρομερὴ Ροδάνθη, ἀγάπη μου;» ρώτησε τὴ νεαρὴ δημοσιογράφου ὁ ἄντρας της, καθὼς ἐτοίμαζαν γιὰ φαγητό.

Θλίψη καθρεφτίστηκε στὰ μάτια τῆς κοπέλας. Δὲν τοῦ ἀπάντησε ἀμέσως. Ὅταν κάθισαν, ἄρχισε νὰ παίξει μηχανικά μ' ἕνα κομματί ψωμί. Ὁ ἄντρας της σεβάστηκε

«ΕΣ ΓΗΝ ΕΝΑΛΙΑΝ ΚΥΠΡΟΝ...»

Στον Πρόεδρο της Κυπριακής
Δημοκρατίας, κ. Γλαύκο Κληρίδη
Με σεβασμό.

«Ναι· όμως ο μαντατοφόρος τρέχει
κι όσο μακρὺς κι αν είναι ο δρόμος του, θα φέρει
σ' αυτούς που γύρευαν ν' αλυσοδέσουν τον Ελλήσποντο
το φοβερό μήνυμα της Σαλαμίνας.

Φωνή Κυρίου επί των υδάτων.
Νήσος τις ἔστι».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ

Είκοσι χρόνια μετά·
στον κόλπο της Μόρφου
το αρχαίο θέατρο των Σόλων,
μαρτυρά την τραγωδία.
Και το μοναστήρι
της Παναγίας της Αχειροποιήτου
στην Αρχαία Λάμπουσα
ένας φάρος της Ρωμοσύνης.
Θά 'ρθει και πάλι καιρός
στο αββαείο του Μπέλλα-Παῖς
Abbaye de la Raix
όπου φύτρωσαν ἀλικά τριαντάφυλλα
από το αίμα ηρώων και μαρτύρων
ένας νέος Φιλόκυπρος
από των αιώνων το στερέωμα
να αναδυθεί μέσα από την τέφρα
και την καταστροφή
μαζί με την ανώνυμη Κύπριδα
κρατώντας στα ιστία της Μνήμης
την Ειρήνη την χιλιάρκιβη
για να εξιστορήσουν όπου γης
το αρμάθιασμα του πόνου
στην απεραντοσύνη της ψυχής.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΔΗΜΟΥ

Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΤ' ΟΝΕΙΡΟ ΜΟΥ (Αφήγημα)

Μνήμη Π. Μηχανικού

Σπάνια τα τελευταία χρόνια βλέπω όνειρα· φαίνεται πως με έχουν εγκαταλείψει επειδή έπαψα πια να τους δίνω σημασία. Και όσα τύχει να ιδώ είναι απ' όσο θυμάμαι όνειρα κοινού θνητού που δεν έχουν δηλ. καμιά σχέση με υψηλές όπως λέγονται πνευματικές ανησυχίες και οραματισμούς, αλλά έχουν αδιάρρηκτη σχέση με τα του βίου μου, με τις καθημερινές έγνοιες για το ψωμί και τ' αλάτι.

Κι όμως μου εφάνη – σχεδόν είμαι σίγουρος – πως εφές είδα στον ύπνο μου τον μακαρίτη τον Παντελή Μηχανικό, άνδρα ενάρετο και καλόν Κύπριο ποιητή. Έγινε ο μακαρίτης περιλάλητος με το θάνατό του μόλις τα πενήντα του, αφού προηγουμένως αγνοήθηκε, από πολλούς περιγελάστηκε κι από κάποιους κυνηγήθηκε. Ήταν ένας εύθυσ και τίμιος άνδρας, πώς αλλιώς μπορούσε να γίνει; Όταν απέθανε, πολλοί αδιάφοροι και κρυφοί πολέμιοι του φόρεσαν κονκάρδες του πένθους και τον συνόδεψαν λες για να τον ξεγελάσουν γι' ακόμα μια φορά, αλλά αυτός δεν ήταν εκεί, ήταν στην όχθη την αντιπέρα απ' όπου φαντάζομαι θα ήλεγχε πάλι την υποκρισία τους άτρωτος αυτή τη φορά και γαλήνιος.

Είδα, λοιπόν, εις τ' όνειρό μου τον Παντελή· έτσι οι συναντήσεις μας αυξήθηκαν σε τρεις αφού τον συνάντησα και δυο φορές εν ζωή. Δεν τον είδα στ' όνειρό μου να κάθεται σιμά εις τ' ακρογιάλι με τα λευκά χειρόκτιά του ωσά Σολωμός. Ήταν σε κάμαρη φτωχή, άχαρη και ψυχρή των παλαιών κυβερνητικών κτιρίων – καταλοίπων της Αγγλοκρατίας με φακέλλους στοιβαγμένους σε θυρίδες και σε τραπέζια και ένα ανοιχτό παράθυρο στο βάθος απ' όπου εφαινόταν σαν κορνιζαρισμένο ένα κομμάτι θάλασσα με τόση αίσθηση φωτός και μοναξιάς που, αν ήταν ζωγραφιά, θα έπρεπε να ήταν του Βικέντιου Βαν Γκοχ.

Ήταν ιλαρός και χαρούμενος στην όψη. Σχεδόν χαμογελούσε. Μια φωτεινή σιγή τον περιέχυνε μέσ' από την οποία σαν να μου μιλούσε και μου έλεγε περίπου:

— Ξέχασα και τον κόσμο με τα καμώματά του. Κι ας μη σου φανεί παράξενο, ξέχασα κι όλα τα ποιήματά μου για τα οποία έγινε και, καθώς μανθάνω, γίνεται ακόμη πολύ θόρυβος. Ήμουν, βέβαια, γνήσιος στις προθέσεις μου, τα έγγραφα με έναν καλό σκοπό, αλλά κόντεψα εξαιτίας τους στη συνέχεια να πονηρέψω, αφού με τις αλήθειες που έλεγα έγινα στόχος και μου άρεσκε να προκαλώ κι ακόμα μια ανταρτέσκια πολύ με κυνηγούσε. Πολύ αγριότερα βέβαια με κυνήγησαν διάφοροι ενοχλημένοι από τα γραψίματά μου, πράγμα που τώρα εντελώς το έχω ξεχάσει. Όμως τα ποιήματά μου αυτά μου κέντησαν και τη φιλοδοξία του κόσμου τούτου, αφού με έμπασαν στα γρανάξια των λεγομένων βραβείων, βραβευομένων, βραβευόντων και αβράβευτων. Και μίαν των ημερών πάνω σε μεγάλο θυμό που δεν μου έδωκαν βραβείο – νομίζω ήταν για την ποιητική συλλογή «Κατάθεση» – ακούς εκεί κατάθεση, ποτέ μου δεν είχα καλή σχέση με Τράπεζες – μια λοιπόν των ημερών οργισμένος, Τούρκος σχεδόν, τα έπιασα τα βιβλία μου 200-300 κομμάτια θα ήταν και σαν έκθετα τα πήρα και τα έθαψα στο χώμα! Πρέπει να σου πω πως με την πίκρα και την πράξη μου εκείνη, που τώρα υπό

το πρίσμα του χρόνου την περιγελώ, μου φαίνεται χτύπησα κάρτα για τον πρόωρο θάνατό μου. Όμως ουδείς αναμάρτητος και το ξέρεις καλά, αδελφέ μου.

Περίμενα με την εξιστόρηση αυτής της θλιβερής πτυχής του βίου του να τον ιδώ οργισμένον ωσάν ταύρον μαινόμενον σε ναλοπωλείον αλλά προς έκπληξή μου, συνέχιζε να με κοιτάζει ιλαρός και χαμογελαστός. Μόνο μια αδιόρατη θλίψη περιπολούσε στον ματιών του τους γύρους.

Δεν μου είπε τίποτ' άλλο κι ενώ κρατούσα στα μάτια μου προς ακίνητη en face την εικόνα του προσώπου του, χωρίς να μεσολαβήσει καμιά διαδικασία κινητική του σώματός του στο χώρο τονε βλέπω – όνειρο για! – καλοκαθούμενο σε παραλιακού χαμηλοτάβανου ταβερνείου το βάθος να περιμένει ανήσυχος. Κοιτούσε κάθε τόσο προς την πόρτα και κάπνιζε. Σε μια στιγμή μπαίνουν δυο ψηλοί και λεπτοί άνδρες ωσάν καλόγεροι και τον χαιρετάνε. Κι αυτός σκιρτώντας σηκώνεται από τη θέση του και τους υποδέχεται. Και παίρνουν στη συνέχεια μια βαθειά κανάτα με κόκκινο κρασί, κερνιούνται και πίνουν. Μα όσο κι αν έπιναν η πίκρα δεν έφευγε από τα πρόσωπά τους. Κουτσόπιναν για ώρα πολλή και ανάμεσα σε μεγάλα διαστήματα σιωπής υπέψαλλαν. Στον αλίκυτον πέρα γιαλόν ήταν ησυχία και φως πολύ. Στ' αυτιά έφταναν οι απόηχοι από το ψάλισμό τους που δεν τους ξέκρινε μόνον ένοιωθα να μεταποιούνται σε στίχους ατραγούδιστους ωσάν και δαύτους:

*Δεν μπορώ
δίχως πέντε καράβια στις ακτές μου
πανέτοιμα κι αστραφτερά.*

Κι έπαιρνε τις λέξεις του άσματος το κύμα το λαμπερό και τις έλιωνε και τις εξάτμιζε στον αιθέρα.

Υποθέτω από τα ποιήματα του μακαρίτη πως οι δύο καλογηρόσχημοι φίλοι που μαζί του κουτσόπιναν στην ταβέρνα θα είναι ο Ιλαρίων κι ο Μαχαιράς.

Επειδή το όνειρό μου ήταν σύντομο και για την ακρίβεια στιγματισμένο μόνο από τη σιωπηλή, αυστηρή κι ασάλευτη εικόνα της μορφής του – εκείνης με το υπογένηιο – κι επειδή αρκετά ήδη έβαλα από την τζέπη ως εδώ σταματώ κι ας με συγχωρέσει ο αγαπητός ποιητής που με την ευκαιρία του εύχομαι αιωνία η μνήμη...

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΙΛΛΑΣ

ΕΠΙΚΛΗΣΗ

Το ένδον φως
το ένδον φως.

Χαμογελάει ο άγγελος
καθώς γλυστρά η κοιλάδα
στο φως του φεγγαριού.
Γυαλίζει ο ξυνός καρπός
και στα γυμνά μου χέρια
κλωθογυρίζει ο άνεμος
με φτέρουρες σπασμένες καθώς περνά ο καιρός.
Κι' όπως στα χείλεια του άλικου σταυρού
καίνει οι πυγολαμπίδες τα όνειρά τους
έτσι κι' εγώ γλυστρώ...
καθώς οι πάσσαλοι του πάθους απομακρύνονται
σκιές της νύχτας
μακρυνά απ' του λογισμού το ξέφωτο...
Κι εγώ γλυστρώ...

– Μια μαύρη σαύρη
που αγκαλιάζεται απ' τη σκόνη και τ' αγάθια..
– Γύρω μου βήματα-φαντάσματα πολέμου
και βλαστάρια της απόγνωσης.
– Η περιπέτεια, παραμύθι του βορρά
που διαπερνά τα μέλη μου
ενώ υπερίπτανται
κοράκια, τρωκτικά
κι' ανελκυστήρες ανθρωποσώστες,
στο ένδον Φως
στον Ένδον φως...

Άγγελε,
μείνε δίπλα μου
μπορεί και να σε δω.
Παρακαλώ.

ΝΑΓΙΑ ΡΟΥΣΟΥ

ΑΓΙΟΣ ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ

(Έκκλησιάκι αφιερωμένο στον Κύπριο
 άγιο Έρμογένη στο χώρο των Άγγλικών Βάσεων
 τής Έπισκοπής. Χώρος προσκυνηματικός)

Πέτρινος γύρος, χαμηλή πορτούλα
 από ξύλο εύδιασμένο.

Πέτρα παντού σαν του Χριστού τον τάφο,
 φράκτης μικρός του Παραδείσου.
 Και γύρω έρμιιά που μελωδει
 ό άγιος Έρμογένης.

Έξω περνούνε τ' άεροπλάνα
 τους ούρανοους αιχμαλωτίζουν τά ραντάρ
 νεοκαισάρων
 κι αυτό βουλιάζει ταπεινά στο χώμα
 άγαπητής του γής κι εύλογημένης,
 μακραίνει μες στή μνήμη με
 του αιώνιου Μέλους μυστικά πουλιά,
 ό άγιος Έρμογένης.

Καιρούς και χρόνια άντεξε
 – τάφος Χριστού μ' άποκεκλισμένη
 την πλάκα μέσα στής Άνάστασης τó φως,
 νά φέγγει την έρμιιά
 ό άγιος Έρμογένης.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΙΛΛΑΣ

ΣΤΟ ΠΕΙΣΜΑ...

Μά εγώ στο πείσμα των καιρών θα γράφα σίχους
 για την Κύπρο
 με τους έξαισίους και μεγάλους ούρανοους.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ ΓΡΑΦΕΙ ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΟ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Ἄγαπητέ κ. Π. Στυλιανού,

19.1.1975

Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω θερμότατα γιὰ τὴν καλοσύνη σας νὰ μοῦ στέλνετε ταχτικά τὸν *Κυπριακὸ Λόγο*. Ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ συγχαρῶ ἐγκάρδια ἐσᾶς καὶ τοὺς καλοὺς συνεργάτες σας γιὰ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ περιοδικό, πού ἀποτελεῖ μιὰν οὐσιαστικὴ συμβολή στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς Κύπρου.

Τὸ τελευταῖο τεῦχος ἀρ. 34-35 (Ἰουλ.-Ὀχτ. 1974) εἶναι μιὰ ἔντονη καὶ δίκαιη διαμαρτυρία γιὰ τὴν τραγικὴ μοῖρα τῆς ἀγαπημένης μας Κύπρου, κ' ἐλπίζω ἢ ἀπήχησὴ τοῦ στοῦ Πανελληνίου καὶ στοῦ παγκόσμιου κοινὸ νὰ εἶναι ἄμεση καὶ ἀποτελεσματικὴ. Στὶς συνεχιζόμενες προσπάθειές μας ἐδῶ γιὰ τὴν ὑλικὴ καὶ ἠθικὴ βοήθεια τῆς μαρτυρικῆς Κύπρου, ἰδιαίτερα γιὰ τὴ διαφώτιση τῆς Ἀμερικῆς σχετικὰ μὲ τὸ Κυπριακὸ ζήτημα, τὸ τεῦχος αὐτὸ τοῦ *Κυπριακοῦ Λόγου* θὰ μᾶς βοηθήσει πολὺ.

Τέλος ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς πληροφοροῦν πὼς ἀπὸ χρόνια τώρα ἀποδελτιώνω ταχτικά τὸν *Κυπριακὸ Λόγο* στοῦ ἐτήσιου δελτίου MLA International Bibliography τῆς Modern Language Association of America.

Σᾶς εὐχομαι ὑγεία καὶ κάθε καλὸ γιὰ νὰ συνεχίσετε ἀπρόσκοπτα τὸ λαμπρὸ ἔργο σας. Μακάρι ὁ νέος χρόνος νὰ σᾶς φέρει πλοῦσια πνευματικὴ συγκομιδὴ μέσα σὲ μιὰ Κύπρο ἐλεύθερη κι' ὀλόκληρη.

Μ' ἀγάπη

Κώστας Μ. Προυνσή

Ἄγαπητέ κ. Στυλιανού,

24.3.1975

Πῆρα σήμερα τὸ κείμενο δημοσιογραφικῆς διασκέψεώς σας τῆς 14.3.1975 «Νέα τουρκικὰ ὀμότητες ἐν Κύπρῳ εἰς βάρος ἀμάχων καὶ αἰχμαλώτων», καὶ τὸ διήγημά σας «Οἱ τρεῖς Φτωχοὶ Ἅγιοι τῆς Κυθρέας», καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα. Διάβασα καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ κείμενά σας μὲ συγκίνηση καὶ πόνο καὶ κατάθλιψη γιὰ τὰ φοβερὰ γεγονότα πού τόσο ἀπλὰ ἀπαριθμεῖτε στοῦ πρώτου καὶ τόσο ζωντανὰ περιγράφετε στοῦ δεύτερου. Κι ἀναρωτιέμαι: Πρέπει νὰ μείνουν ἀτιμῶρητες οἱ ὀμότητες αὐτές;

Γιὰ τὸ «δημοτικὸ» (πού φαίνεται τώρα, ὅπως τὸ ὑποψιάστηκα καὶ τότε, πὼς δὲν εἶναι δημοτικὸ) τραγούδι πού βάζετε στὴν ἀρχὴ τοῦ διηγήματός σας, ἔγραψα πρὶν τριάντα δυὸ χρόνια στὴ μελέτη μου «Τὰ ἱστορικὰ Κυπριακὰ τραγούδια», πού δημοσιεύτηκε στὶς ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ, τόμ. Ζ' (1943), σελ. 21-46. Βλ. ἰδιαίτερα σελ. 29-30. Τὸ τραγούδι καὶ τὸ διήγημά σας δείχνουν πὼς ἡ ἱστορία ἐπαναλαμβάνονται μὲ διπλὴ μορφή μάλιστα: τραγικὴ καὶ ὑψηλή. Τὸ τραγικὸ εἶναι πὼς οἱ ἀνατριχιαστικὲς τουρκικὲς ὀμότητες ἐπαναλαμβάνονται στὸν ἴδιο τόπο, στὴ δροσερὴ Κυθρέα. Ἄλλὰ καὶ τὸ ὑψηλὸ μάθημα εἶναι πὼς ὁ Ἕλληνας δὲν ξεχνᾷ ὅτι «τὸν εὐγενῆ χρὴ ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνάναι»: Ἡ τραγικὴ καὶ ὠραία μοῖρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐμεῖς ἐδῶ κάνουμε ὅ,τι μποροῦμε γιὰ νὰ βοηθήσουμε ὑλικά καὶ ἠθικά τὴν ἀγαπημένη μας, τὴ μαρτυρικὴ Κύπρο. Ἰδιαίτερα προσπαθοῦμε νὰ διαφωτίσουμε

τὴν Ἀμερικανικὴ Κυβέρνηση ν' ἀλλάξει τὴ στραβὴ ἔναντι τῆς Κύπρου πολιτικὴ τῆς. Κάτι καταφέρνουμε, ὅμως οἱ ἔχθροί μας ἐδῶ εἶναι ἀκόμη πολλοὶ καὶ δυνατοί.

Σὰς εὐχαριστῶ καὶ πάλι. Καὶ σὰς εὐχομαι ὑγεία, δύναμη καὶ κάθε καλό. Σὰς συγχαίρω θερμὰ γιὰ τὴ λαμπρὴ ἔθνικὴ πνευματικὴ ἐργασία σας.

Μ' ἀγάπη

Κώστας Μ. Προυσῆς

Ἀγαπητὲ κ. Π. Στυλιανοῦ,

26.6.1975

Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ τοὺς τρεῖς τόμους (ἔτη 1970-1973) τοῦ περιοδικοῦ Ἀναπηρικὸν Βῆμα πού εἶχате τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε. Καὶ σὰς συγχαίρω θερμότερα γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ δράση πού ἀναπτύσσετε στὸν τομέα τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας καὶ τῆς φιλανθρωπίας καὶ μὲ τὸ περιοδικὸ αὐτὸ καὶ μὲ ἄλλες καλὲς ἐνεργειές σας.

Παίρνω ταχτικά, βέβαια, τὸν ὠραῖο Κυπριακὸ Λόγο σας. Σὰ μικρὸ ἀντίδωρο σὰς στέλνω σὲ ξεχωριστὸ φάκελλο δυὸ μικρὲς μελέτες μου, γιὰ τὸν Ἀπόστολο Ἀνδρέα καὶ τὸν Παλαμᾶ.

Σὰς εὐχομαι ὑγεία καὶ δύναμη, γιὰ νὰ συνεχίζετε πάντα μ' ἐπιτυχία τὸ πολὺπλευρο καὶ ὠραῖο ἔργο σας.

Μ' ἀγάπη

Κώστας Μ. Προυσῆς

Ἀγαπητὲ κ. Π. Στυλιανοῦ,

25.1.1976

Εὐχαριστῶ θερμότερα γιὰ τὸ «σχολικὸ ἐγχειρίδιο» σας Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Εἶναι σύντομο ἀλλὰ πολὺτιμο βοήθημα γιὰ τοὺς μαθητὲς τῶν Γυμνασίων – ἀλλὰ καὶ γιὰ ὄσους θέλουν νὰ πάρουν βασικὲς καὶ οὐσιαστικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ θέμα αὐτό.

Σὰς παρακαλῶ νὰ στείλετε ἓνα ἀντίτυπο στοῦ νεαροῦ ἀνεψιῦ μου πού σπουδάζει Ἱστορία τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης στοῦ Πανεπιστήμιου τῆς Μινнесότας. Ἡ διεύθυνση του εἶναι:

Theo Prousis

501 South 5th Street SE

Minneapolis, Minnesota 55414

U.S.A.

Σὰς εὐχαριστῶ καὶ πάλι καὶ σὰς εὐχομαι κάθε καλό.

Μ' ἀγάπη

Κώστας Μ. Προυσῆς

Ἀγαπητὲ κ. Π. Στυλιανοῦ,

11.7. 1982

Σὰς εὐχαριστῶ θερμότερα γιὰ τὴ νέα ποιητικὴ συλλογὴ σας «Ἀεὶ παῖδες», πού εἶναι καὶ αὐτὴ ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν πικρὴ καὶ μακραίωνη πείρα τῆς Κύπρου.

Σὰς εὐχομαι ὑγεία, χαρὰ καὶ δύναμη, γιὰ νὰ συνεχίσετε τὸ ὠραῖο, πολὺπλευρο καὶ πολὺτιμο ἔργο σας.

Μ' ἀγάπη

Κώστας Μ. Προυσῆς

Ἀγαπητέ κ. Π. Στυλιανού, 14.1.1984
Καλή Χροιά!

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα γιὰ τὸ τελευταῖο σας ἔργο «Κυναίγειροι». Εἶναι μιὰ σημαντικὴ συμβολὴ στὰ κυπριακὰ γράμματα καὶ στὴν ἱστορία τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνα τῆς Κύπρου. Θερμὰ συγχαρητήρια.

Σᾶς εὐχομαι ὑγεία, χαρὰ καὶ κάθε καλό.

Μ' ἀγάπη
Κώστας Μ. Προυσιῆς

Υ.Γ.: Συγχαρητήρια καὶ γιὰ τὴν ἀνακήρυξή σας στὸ Διδάχτορα.

Ἀγαπητέ κ. Π. Στυλιανού, 15.2.1984

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὸ πρῶτο βιβλίο τῆς «Κυπριακῆς Βασικῆς Βιβλιοθήκης» ποῦ μοῦ στείλατε. Ἐλπίζω καὶ εὐχομαι ἡ νέα σας ἐκδοτικὴ προσπάθεια νὰ ἐπιτύχει καὶ νὰ πλουτιστεῖ μὲ σημαντικὲς ἱστορικὲς καὶ ἀρχαιακὲς ἐκδόσεις, ποῦ ν' ἀναφέρονται ἰδιαίτερα στὴν Κύπρο.

Σᾶς εὐχομαι ὑγεία καὶ κάθε καλό.

Μ' ἀγάπη
Κώστας Μ. Προυσιῆς

Ἀγαπητέ κ. Π. Στυλιανού, 13.3.1985

Πῆρα τις ἐκδόσεις 2 καὶ 4 τῆς «Κυπριακῆς Βασικῆς Βιβλιοθήκης» σας, ποῦ εἶχате τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ στείλετε, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα. Ἡ μελέτη σας – σὲ συνεργασία μὲ τὴ Νίκη Χριστοδούλου – «Τὸ Μοναστήρι τ' Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ στὸν Ἀναλιόντα» εἶναι πολὺ σημαντικὴ συμβολὴ στὸ θέμα ποῦ ἐξετάζετε. Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ σας «Ἀποϊέρωση» ἀποτελεῖ ἰσχυρὴ καὶ δίκαιη κραυγὴ πόνου καὶ ἀγανάκτησης γιὰ τὴν ἀπεμπόληση ἱερῶν καὶ ὁσίων σήμερα στὴν Κύπρο. Καὶ τὰ δυὸ ἔργα πιστοποιοῦν τὸ ἀκοίμητο καὶ δημιουργικὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ παρουσία – καὶ περιουσία – τῆς Κύπρου μας.

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς
Κώστας Μ. Προυσιῆς

Ἀγαπητέ κ. Π. Στυλιανού, 4.4.1985

Πῆρα τὴν τελευταία ποιητικὴ συλλογὴ σας καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμὰ. Ἡ ἐπιστροφὴ στὸν ἔθνικὸ δεκαπεντασύλλαβο καὶ ὁ πλούσιος λυρικός παλμὸς ποῦ χαρακτηρίζει τὰ δεκαπέντε ποιήματά σας, εἶναι μιὰ εὐχάριστη παρουσία μέσα στὴ σημερινὴ κυπριακὴ ποίηση.

Σᾶς εὐχομαι κάθε καλό. Καὶ Καλὴ Ἀνάσταση.

Μ' ἀγάπη
Κώστας Μ. Προυσιῆς

Ἀγαπητὲ κ. Π. Στυλιανοῦ,

15.5.1985

Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴ νέα πολύτιμη συμβολὴ σας στὴν ἔρευνα καὶ μελέτη τῆς σύγχρονης Κυπριακῆς ἱστορίας. Τὰ «Φυλακισμένα Μνήματα» – σᾶς προσθέτουν σημαντικὲς καὶ ἄγνωστες πληροφορίες καὶ αὐτοχαρακτηρισμοὺς ἀποκαλυπτικούς γιὰ τοὺς «ἥρωομάρτυρες».

Σᾶς εὐχομαι ὑγεία καὶ δύναμη, γιὰ νὰ συνεχίσετε ἀποτελεσματικὰ τὸ ὠραῖο ἔργο σας.

Μ' ἀγάπη
Κώστας Μ. Προσοῆς

Ἀγαπητὲ κ. Π. Στυλιανοῦ,

13.12.1991

Πῆρα τὸ νέο σας βιβλίο «Ὁδηγὸς τοῦ Μουσείου Ἀγώνα», καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμότατα. Θὰ τὸ μελετήσω μὲ προσοχὴ καὶ ἀγάπη, καὶ ἐλπίζω νὰ μπορέσω νὰ γράψω γι' αὐτό.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ σᾶς εὐχομαι ἐπιτυχία στὶς δημοτικὲς ἐκλογὲς καὶ

Καλὰ Χριστούγεννα καὶ
Εὐτυχισμένο τὸ Νέο Ἔτος,

γεμάτο ὑγεία, χαρὰ καὶ πλοῦσιο σὲ πνευματικὴ δημιουργία.

Μ' ἀγάπη
Κώστας Μ. Προσοῆς

ΕΑΡΙΝΟ

Ὅταν σε ξαναδῶ
θέλω νὰ εἶναι ἀνοιξη
Το φῶς νὰ περιλούσει
τὴ μορφὴ σου
καὶ τὸ πλανεμένο, κουρασμένο
σου μυαλό
ν' αναπαυτεῖ στῶν ρόδων τὴν οσμὴν
θέλω τὰ χέρια σου
νὰ γίνουν κρίνα
καὶ τὰ μαλλιά του
τὰ μακριὰ σου μαλλιά
κρεμαστοὶ κήποι ἀνθισμένοι.

ΜΥΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

I

Βαριά τα βήματα θανάτου
κι η ανάσα εκείνου του Σαββάτου
μες της ζωής μου τη σιωπή
πώς με μπερδεύουν με ντροπή!

Στην πόλη που σκουριάσαν τα ρολόγια,
με ξενυχτούν ακόμα μοιρολόγια
και μεσ' στου νου μου την ηχώ
χαράματα σε ξεψυχώ.

Κι απ' τον απέραντο μεγάλο τάφο
με την ανάμνηση της γράφω
στρογγυλεμένα λόγια που δειπνούν
στης πίκρας μου ερείπια π' αγρυπνούν.

Μισή πως στέκει η Λευκωσία
στερνή στον κόσμο ικεσία
στ' άδικο και την προσβολή
σε ζούμε ακόμα εισβολή.

II

Η νύχτα πως σημάδεψε
άγρυπνα ξημερώματα
κ' η θύμηση πως χάδεψε
τα ξεχασμένα ονόματα.

Και στον παλιό Ολυμπιακό
και τ' Αη Λουκά τη χάρη
θαμπή φωτογραφία στον ηλιακό
ξεδίπλωμα της μνήμης το συρτάρι.

Καρφί πυρούμενον η Ερμού
με σπρώχνει στο Σεράγιο
ενός παράπικτου θερμοού
να ψάχνω ακόμα τ' άγιο.

Γραμμή για την Αγιά Σοφιά
 φωνή ψαλμωδική,
 βλέπω ξανά την ομορφιά,
 ατάραχη, μοναδική.

Περνάνε μέρες, προσπερνά,
 μετρώ ξανά τους μήνες
 μέσα στο πέρασμα γυρνά
 κι ανασκαλεύω μνήμες.

Την Παναγία του Τράχανα,
 την Ομορφίτα και τη Νεάπολη
 το φυλακτό της να' χωνα
 π' ατέλειωτα η καρδιά τ' αναπολεί.

Και στην οδό την Αραστά
 Τούρκοι, Χριστιανοί, κι Αρμένιοι,
 όσον η δύναμη βαστά
 κι' όση καρδιά μου μένει,

Ξανά απόψε πως συντηρώ
 το παρελθόν, το τώρα
 σ' αγαπημένον υφαντό
 στις Λευκωσίας την ώρα.

III

Μια Κυριακή χωρίς φωνή
 που όπου πηγαίνω με πονεί
 κρεμάστηκε σαν χαρταετός
 αυτός ο πόνος ο θετός.

Μα στα δικά της χρώματα
 ναζιάρικα καμώματα
 πιστή μια αρραβωνιαστικιά
 ξαπλώθηκε μεσ' τα προικιά.

Αφρούρητα με σεργιανά
 μέσα σε δώματα αδειανά
 κι' αρχίζει την ξενάγηση.
 κι η ώρα πάει μιάμιση.

Μου κλείνει αργά το μάτι
σαν να μου λέει κρυφά κάτι
δικό μας, γνέφει και χωρίς μιλιά
κι' αργά, ξεπλέκει τα μαλλιά.

IV

Σαν συμφωνία της σιωπής
τα κυκλικά σου τείχη,
μελαγχολείς την Κυριακή,
στο σώμα σου οι ήχοι,

καρφιά του χθες, του σήμερα,
στον τόπου τα εφήμερα
κι οι τρεις πύλες πετράδια
στα βράδνα μας τα άδεια.

Ασήμαντα μελαγχολικά
τα λόγια σαν νάναι δανεικά
πια δεν μας κατοικούνε
κι ούτε διεκδικούνε

Νεκρή κι ερειπωμένη
αυτή η γραμμή επιμένει
στον ύπνον μας τα ξενυχτά
θαλασσινά παράθυρα ανοιχτά.

V

Με ξενυχτάς αδιάκοπα κυρά
και μοιάζουνε τα λόγια σου οχυρά
κι είναι η αγάπη σου αγάπη τόση
ποτέ Θεός να μην το δώσει.

Με ταξιδεύεις σαν βραδιάζει πάλι
στη γνώριμη ζεστή σου τη αγκάλη
Μέσ' τα δρομάκια συντροφιά τρελλή
κι εγώ να σφάζομαι σε τούτο το κελλί.

Να σε χορτάσω όλη πώς μπορώ
το συρματόπλεγμα με κόβει κι απορώ
πού βρίσκουν κάτι δήθεν κάτι πως
κι αλλάζει δρομολόγιο ο σκοπός.

VI

Ένα παλιό τραγούδι Λευκωσιάτικο
τον ήλιο στην εξώπορτα κρεμάει
λιακάδα η ματιά της κι ανοιξιάτικο
γλυκό του κουταλιού που σε κερνάει.

Μη με αφήνεις μοναχή μου ψιθυρίζει
γιατί φοβάμαι πως γυρίζει,
τόσο πολύ τον κουβαλώ στην πλάτη
τον άσκημο που μου 'λαχε πελάτη.

Μια μου μιλάει Φράγκικα και μια Λατινικά
και μου στενεύουνε τα λόγια τελικά
και τότε τούρκικα κι εγγλέζικα μαζί
κι όπως η ιστορία ζει,

μέσ' σε νεκρά δρομάκια καμιά φορά
σε μαγαζιά και σπίτια που ξεχάστηκαν
ακούει με μια μπαστάρδικη προφορά
συνθήματα που διεθνώς καταδικάστηκαν.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

MONOTONIA

Αυτός ο τοίχος
μου σπάει τα νεύρα
Αν είχε μόνο ζωγραφισμένα
επάνω
ένα ποτάμι, μια λίμνη...
έστω ένα ποτήρι νερό
όλα θά έρεαν πιο ήρεμα
στη ψυχή μου.

·ΜΥΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΙΚΡΟ ΟΜΙΛΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΓΙΑΤΡΟ ΓΕΡΑΣΙΜΟ ΡΗΓΑΤΟ

Ἡ παρουσία τοῦ Γεράσιμου Ρηγάτου στὸν ἐπιστημονικό, πνευματικό καὶ κοινωνικό χώρο τῆς Κύπρου στὰ τελευταῖα 5-6 χρόνια θεωρεῖται σημαντική. Στὸ χώρο τῆς ἱατρικῆς ἢ συμβολῆς του, πραγματικά δημιουργικά, παρουσιάζεται κυρίως στὴ συνεργασία του μὲ τὸν «Παγκύπριο Σύνδεσμο Καρμιοπαθῶν καὶ Φίλων» μὲ διάφορες διαλέξεις καὶ συζητήσεις σὲ θέματα ψυχοκοινωνικῆς ψυχοθεραπείας τῶν πασχόντων ἀπὸ ὀγκολογικὲς παθήσεις.

Ὅμως καὶ στὸν θεωρητικό χώρο, στὰ γράμματα γενικά, τόσο στὶς ἐπιστημονικές-κοινωνικές ἐργασίες του, μερικὲς σὲ συνεργασία μὲ ἄλλους ἐπιστήμονες, ὅσο καὶ στὶς ἱστορικές τοῦ ἱατρικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ-ἱατρικοῦ τύπου ἔδωσε ἓνα ἀξιόλογο παρὸν. Καὶ σ' αὐτὰ πάλι ἡ Κύπρος εἶχε τὸ μερίδιό της.

Πρὸς τοῦτο θὰ γίνει ἀναφορά στὸ κριτικό λόγο τῶν Κυπρίων γιὰ τὸ ἔργο του, χωρὶς καμμιὰ σειρά, ἀπλῶς γιὰ νὰ ἐπισημανθεῖ ἡ ἐκτίμηση πρὸς τὶς ἐργασίες του καὶ τὶς ἀναφορὲς του στοὺς Κυπρίους. Αὐτὴ μάλιστα ἢ ἀναφορά στὰ τοῦ Κυπριακοῦ χώρου ἄς θεωρηθεῖ καὶ ὡς οἱ εὐχαριστίες μου πρὸς αὐτόν.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Γεράσιμου Ρηγάτου «Τὸ ἄρρωστο καὶ κακοποιημένο παιδί στὴ λογοτεχνία (1922-1988)» ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα συνέχεια τοῦ προηγούμενου συγγράμματός του «Ἀρρώστιες καὶ θάνατος παιδιῶν στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία (1821-1922). Καὶ οἱ δύο αὐτές, πολὺ χρήσιμες ἐργασίες, πού συμβάλλουν στὴν ἱστορία τῆς ἱατρικῆς τοῦ τόπου μας διὰ τῆς λογοτεχνίας, τάσσονται στὴν πολυεπιστημονικὴ ἐρευνα πού γίνεται, στὸ «Ἰδρυμα Ἐρευνῶν γιὰ τὸ Παιδί» (ὑπὸ τὴν εὐθύνη τοῦ καθηγητῆ Σπύρου Δοξιάδη).

Εἶναι καὶ τὰ δύο ἔργα προσφορὰ στὸν χώρο, πού ἐξετάζουν καὶ ταυτόχρονα ἀξιοποιοῦν κατὰ κάποιον τρόπο καὶ τὴ συμβολὴ τῶν λογοτεχνῶν στὴ γενικὴ ἱστορία τοῦ τόπου μας. Ἐπιπλέον, γιὰ μᾶς τοὺς Κυπρίους πού διανύουμε τώρα «ζοφερὰν ὁδόν», ἢ συμπερίληψή μας συμβάλλει στὴν προβολὴ τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας τῆς Κύπρου, κατὰ τρόπο ἐνεργητικό καὶ ἀναλυτικό καὶ ὄχι ἀπλῶς ὡς ἀναφορὰ ὀνομάτων.

Ἡ «Ἱστορία τῆς Ἱατρικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν 1835-1985» σύγγραμμα τοῦ Γεράσιμου Ρηγάτου, πού κυκλοφόρησε μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν 150 χρόνων τῆς ἑταιρείας, δείχνει κατὰ τὸν πρόεδρο τῆς Ἐταιρείας Περικλῆ Τσάκωνα, τὴν δοκιμασμένη συγγραφικὴ ἱκανότητα τοῦ Ρηγάτου καὶ τὴν πείρα του στὴ μέθοδο τῆς ἱατρικῆς ἐρευνας».

Πραγματικά ἡ κατάταξη τοῦ ὕλικου κατὰ δικαιολογημένα κεφάλαια, πού βοηθοῦν τὴν κατανόηση τῆς ὅλης ἱατρικῆς κίνησης, τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἐταιρείας, τὴ συμβολὴ τῶν ἀτόμων στὴν ὅλη δραστηριότητα τῆς Ἐταιρείας αὐτῆς καὶ τὴ θέση της στὴν ἐπιστημονικὴ κίνηση τοῦ κράτους, εἶναι ὑποδειγματικὴ. Τὸ ὕφος του σαφὲς καὶ πραγματικά ἐλκυστικό. Πληροφορίες πολλὲς, πού δίνονται ὁμως μὲ τρόπο ἀποδεκτὸ χωρὶς νὰ κουράζουν. Πολλὴ βιβλιογραφία πού δείχνει τὴν ἐπιμονὴ τοῦ συγγραφέα γιὰ ἀνεύρεση καὶ ἔλεγχο τῶν πληροφοριῶν.

Ἄλλὰ καὶ τὴν συγγενικὴ πρὸς τὴν προηγούμενη ἐργασία, τὴν «Ὁ Ἑλληνικὸς Ἱατρικὸς Τύπος 1811-1988 ἀναφέρουμι ἑδῶ. Αὐτὴ πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν συνεργασία τῶν Κ. Ἀσπάκη καὶ Β. Σαμίου εἶναι μιὰ δύσκολη καὶ ἐπιπλέον ἐργασία στὴ σύλλογῃ ὕλικου, ἀλλὰ καὶ σοβαρὰ στὶς γενικὲς παρατηρήσεις. Θραυμάσια εἶναι ἡ κατάταξη τοῦ ὕλικου.

Θὰ τελειώσω μὲ δυὸ-τρεῖς ἀναφορὲς σὲ ἐργασίες του στὶς ὁποῖες ἡ Κύπρος κατέχει σημαντικό μέρος, κι ἄς θεωρηθεῖ ἢ ἀναφορὰ αὐτῆ ὡς εὐχαριστία.

Το βιβλίο του «Η υγεία του παιδιού στη λαϊκή μας παράδοση» παρουσιάζει μιά πολύ καλή και λογική κατάταξη του ύλικού ώστε να βοηθά τόν άναγνώστη στη σύγκριση των διαφόρων θεμάτων. Το ύλικό της εργασίας αυτής προέρχεται από όλες τις ελληνικές περιοχές και από την Κύπρο μιάς άναφοράς στις εργασίες Κυπρίων τών Άντώνη Σωτηριάδη, Φαρμακίδη, Χατζημύννου, Γιαγκουλλή, Χρυσάνθη, Κυριαζή, Κληρίδη.

Άλλά και ή εργασία του «Η Ιατρική στο λογοτεχνικό έργο του Κύπρου Χρυσάνθη» πολλά προσφέρει στη γνωριμία του λογοτεχνικού λόγου της Κύπρου με τó ευρύτερο κοινό. Ό κριτικός Κώστας Προυσήs χαρακτηρίζει τή μελέτη αυτή του Ρηγάτου εις τά εξής:

«Η μελέτη του Ρηγάτου είναι μοναδική στο είδος της αλλά και ύποδειγματική στη σύλληψη και στην εκτέλεσή της. Έπειτα από μιά σύντομη εισαγωγή, ό συγγραφέας γράφει ειδικά κεφάλαια για τήν «Ιατρική Συγγραφή» του Χρυσάνθη (καλύτερα για τις πολλές Ιατρικές συγγραφές του Χρυσάνθη)· έπειτα για τά διάφορα Ιατρικά θέματα που παρουσιάζονται στην «Ποίησή» του, στο «Έμμετρο Θέατρο» και στον «Πεζό Λόγο» του, και τελειώνει με ένα συνοπτικό «Επίλογο».

Στό κάθε κεφάλαιο αναφέρονται και αναλύονται χαρακτηριστικά κομμάτια από τά σχετικά κείμενα του Χρυσάνθη, και στο τέλος παρατίθεται άρκετά ενημερωμένη βοηθητική βιβλιογραφία. Οι παρατηρήσεις του Ρηγάτου έντοπίζουν τó Ιατρικό περιεχόμενο στα έργα του Χρυσάνθη, και δείχνουν πόσο φυσικά και καλαισθητά γίνεται ή λογοτεχνική έπεξεργασία του».

Τό κείμενό μου αυτό ήταν φυσικό να περιοριστεί στα κατά τή γνώμη μου πλησιέστερα προς τήν κοινωνική λογοτεχνική-Ιστορική πλευρά της Ιατρικής. Ό Ρηγάτος υπηρέτησε τούτο τόν κλάδο άποδοτικά, έπισημαίνοντας μάλιστα και τó χάρο «Κύπρος».

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Η ΚΥΠΡΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

Συμπληρώνονται φέτος τρία χρόνια από τότε που ο Νικηφόρος Βρεττάκος έφυγε από κοντά μας, για να βρεθεί «παρα δέμον ονειρών». Τούτα τα ταπεινά χαράγματα στη μνήμη του δεν φιλοδοξούν να συγκροτήσουν μια κριτική εποπτεία αλλά μόνον να ομολογήσουν έναν απέραντο σεβασμό και θαυμασμό συνάμα στο έργο του με την προσωπική μου οδύνη και συντριβή για την απουσία του σε δύσκολους καιρούς, σε δίσεχτα χρόνια.

Στις 21 Νοεμβρίου 1990 είχα επισκεφθεί τον Ν. Βρεττάκο στο σπίτι του Εριφύλης 17-19 στο Παγκράτι. Πρόσφατα είχε κυκλοφορήσει το αφιερωματικό τεύχος της «Πνευματικής Κύπρου» (Αρ. 349-352) που διευθύνει ο φίλος Ιατρός και Λογοτέχνης κ. Κύπρος Χρυσάνθης, προς τιμήν του. Ο φιλόκαλος Ποιητής ήταν βαθιά συγκινημένος από την αγάπη των Κυπρίων στο πρόσωπό του. Η αφοσίωσή του στον κόσμο και τó δράμα της Κύπρου ήταν διάχυτη στους στίχους του. Η Κύπρος του Ν. Βρεττάκου ήταν ότι και η Κύπρος του νομπελίστα Γιώργου Σεφέρη: «ένας τόπος όπου τó θαύμα λειτουργεί ακόμα».

Στο αφιέρωμα για τήν Κύπρο του λογοτεχνικού περιοδικού η «λέξη» (αρ. 85-86) είχε δημοσιευτεί τó ποίημα του Ν. Βρεττάκου: «Διαχρονική Αντίσταση». Ες γην εναλίαν Κύπρον ο αγώνας και η αντίσταση της ανώνυμης Κύπριδας μέσα από τó ποίημα του Βρεττάκου γίνεται κραυγή διαμαρτυρίας οικουμενική και πανανθρώπινη για τó ζύγασμα, τó μέτρο της Δικαιοσύνης που δεν βρίσκεται εδώ και 20 χρόνια για τήν Κύπρο. (Από τα πεζά έργα του, τó: «Δυο άνθρωποι μιλούν για τήν ειρήνη του κόσμου» (Εκδόσεις, «Τρία Φύλλα», 1989) είναι ένα αριστούργημα της αντιπολεμικής λογοτεχνίας δείγμα και αυτό οξύνοιας και πλέριας ανθρωπιάς του ποιητικού του λόγου που ήταν διανθισμένος από ήθος και ελληνικότητα).

Η «θαλασσοφίλητη» (Γ. Σεφέρης) Κύπρος στο ποίημα του Ν. Βρεττάκου: «Διαχρονική Αντίσταση» είναι η τραγική μοίρα του Ελληνισμού σε συνάρτηση με τον Άνθρωπο. Είναι το: «περιφερόμενο προσφυγόπουλο / στους δρόμους της Λευκωσίας» που στα μάτια του ο Ποιητής βλέπει: «τους απογόνους του ν' άρχονται / από αιώνα σε αιώνα και έφιπποι / στο φως να αντιστέκονται. «Το Φως και η Μνήμη. Οι ρίζες ενός Έθνους. Το ποίημα τούτο είναι τόσο ζωτικό, τόσο συγκλονιστικό που καταφέρει μια λαμπρή σύζευξη του αρχαιοελληνικού μύθου και του νεοελληνικού λόγου στην κυπριακή ανθρωπογεωγραφία. Τούτο το ποίημα είναι σαν ένα ψηφιδωτό ανθρωπιάς σε μια ρημαγμένη εκκλησιά της Κύπρου. Όπως η εκκλησία της Κανακαριάς στην Λυθράγκωμη, σπάνιο δείγμα τέχνης του βου αιώνα. Οι Τούρκοι εισβολείς, στα 1979, λεπλάτησαν τον Ναό με πρωτόγνωρη βαρβαρότητα προκαλώντας ανεπανόρθωτες καταστροφές. Αυτή η βεβήλωση, η συνεχής πρόκληση αποτελεί όνειδος για την Τουρκία και φυσικά ο Νικηφόρος Βρεττάκος έσπασε την σιωπή του και είπε: «Δεν μπορεί από την μια μεριά ο Ντενκτάς να ανακηρύττει την Βόρειο Κύπρο σε... κράτος και εγώ να πηγαίνω και να τιμάμαι στην Τουρκία».

Με αυτά τα απλά λόγια μίλησε ένας από τους εξέχοντες Εθνικούς Ποιητές του Γένους, ένας στυλοβάτης που συνδύαζε τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία στον απαράμιλλο λυρισμό του. Με το ανθρωπιστικό του γίγνεσθαι υπήρξε ένα κορυφαίο πνευματικό μέγεθος του νεοελληνικού βίου. Και ενώ ο 20ος αιώνας βαίνει προς την δύση του η Λευκωσία παραμένει η μοναδική πόλη στον κόσμο που μένει χωρισμένη στα δυό. Δεν ξέρω γιατί τα λόγια του Γκαίτε στον Έκκερμαν είναι σήμερα αφάνταστα επίκαιρα: «Βλέπω να έρχεται ο καιρός, όπου ο Θεός δεν θα ευρίσκη καμμίαν χαράν εις την ανθρωπότητα και θα πρέπει να συντρίψει και πάλι τα πάντα δια να ανανεώσει τη δημιουργία».

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος με την αλφάβητο της αγάπης ανασυνθέτει το πρόσωπο του κατακερματισμένου σύγχρονου ανθρώπου στην αιματοστάλαχτη κυπριακή γη και γίνεται αγγελιαφόρος μαχητικός και λυτρωτικός, μυσταγωγός της συνειδητής και θαυμαστής τρισχιλιετούς ενότητας του διαιώνιου Ελληνικού Πνεύματος. Ο λυτρωτικός του λόγος γίνεται ο υμνητής της Ελευθερίας και ο αρωγός της λαϊκής ψυχής. Έτσι ο Βρεττάκος με την προσήλωσή του στο κυπριακό «θαύμα» μας έδωσε άριστα σμιλεμένες λογοτεχνικές σελίδες. Ανυπέρβλητα δείγματα ποιητικού λόγου από τα πιο λιτά και μείζονα ουμανιστικά που έχει να επιδείξει η νεοελληνική λαλιά. Το χνάρι του Έργου Του ανήκει στην δέλτο της αιωνιότητας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΟΥ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ο Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΚΡΙΝΕΙ ΤΑ ΠΙΟ ΚΑΤΩ ΒΙΒΛΙΑ

Παναγιώτη Φωτέα: «*Η μυστική βοή*», Άθήνα 1991

«*Η μυστική βοή*» (τίτλος από τὸ ἐκτεταμένο τελικό ἀφήγημα τοῦ Παναγιώτη Φωτέα) περιλαμβάνει ἔντεκα σύντομα ἀφηγήματα (α' μέρος) κι' ἕνα ἐκτεταμένο (β' μέρος).

Σκηνικό σχεδὸν ὄλων τῶν ἀφηγημάτων εἶναι τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο τῆς περιοχῆς Καλαμάτας καὶ ἡ πετρώδης Μάνη μὲ τοὺς πύργους τῆς, τὸ ἔρημο χωριό, τὴν κατοχή, τὸν πνιγμὸ συγγενῆ κτλ. Τὸ ἀφήγημα ρέει συναισθηματικά μὲ κάποιες περιγραφὰς σύντομες καὶ κάποιους συλλογισμοὺς καὶ παρατηρήσεις στὸ χωρὸ τῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ στὸ φυσικὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον, ὅπου πραγματοποιεῖται ἡ δράση. Χαρακτηριστικὸ ὄλων τῶν ἀφηγημάτων εἶναι ἡ λυπηρὴ κορύφωση τοῦ τέλους ὡς θάνατος, κάψιμο, τρέλα, ξενίτευμα.

Το πλοῦ ἐκτεταμένο ἀφήγημα, τὸ «Ἡ μυστικὴ βοή», ἔχει μὴν ἰδιαιτέρη ἐξέλιξη πρὶν φτάσει τὸ τέλος ποῦ εἶναι ἡ ἀφιξη τοῦ νεκροῦ πρωταγωνιστῆ. Μιὰ ποικιλία συλλογισμῶν γιὰ ποικίλα θέματα καταγράφησαν ἀπὸ τὸν πρωταγωνιστὴ σὲ ἡμερολόγιο καὶ ὁ ἀφηγητὴς τὰ ἀναφέρει καὶ τὰ σχολιάζει, σχεδὸν νομίζεις πὼς σὲ μερικὰ σημεῖα ἀντιμετωπίζεις διάθεση δοκιμίου.

Παναγιώτη Φωτέα: «Οἱ ραβδοσκόποι», Ἀθήνα 1993

Τὸ βιβλίο «Οἱ ραβδοσκόποι» τοῦ Παναγιώτη Φωτέα περιλαμβάνει τέσσερα ἀφηγήματα μὲ ἐπίκεντρο τὴ Μάνη ἕως κάτω στὴν παραλία καὶ τὴν Καλαμάτα, τοὺς ἀνθρώπους τῆς καὶ κάποιους θρούλους τῆς. Μ' ἓνα προσωπικὸ ὕφος, συχνὰ μὲ ποιητικούς τόνους καὶ ἔκφραση ἰδεῶν, ὅπου καὶ εἰδικές φράσεις ἀπὸ τὸν πνευματικὸ μας χῶρο, ὁ Φωτέας περιγράφει τύπους, καὶ καταστάσεις, καὶ σὲ ὁδηγεῖ σὲ κάποιους γενικότερους συλλογισμούς.

Τὸ βιβλίο «Οἱ ραβδοσκόποι», ὅπως καὶ τὰ ἄλλα δυὸ μέρη τοῦ βιβλίου, εἶναι «διηγήσεις καὶ ὑλικὸ μνήμη» ποῦ παραδῶσε ὁ Καλαματιανὸς δημοσιογράφος Παν. Σγουρέας στὸ συγγραφέα, ὁ ὁποῖος (ὅπως δηλώνει) «προσπάθειά μου ἦταν ἡ μείξη φαντασίας καὶ πραγματικότητας ὥστε νὰ συγγέεται ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη». Τὸ πρῶτο ἀφήγημα «Οἱ ραβδοσκόποι» (χρονικὰ τὸ σημειώνει ὁ συγγραφέας) εἶναι μιὰ θαυμάσια ἐξιστόρηση τῆς λειψυδρίας, καὶ τὸ κυνηγητὸ τῆς ἀνεύρεσης νεροῦ στὴ Μάνη μὲ ἀναφορὲς σὲ παραδόσεις (ὅπως π.χ. γιὰ τὴν γιαιγιά τῶν Μαυρομιχαλέων ποῦ λέγεται πὼς ἦταν νεράιδα) καὶ στὴ συμπεριφορὰ καὶ τὰ ἐπιεσόδια τῶν ραβδοσκόπων μὲ παραδοσιακοὺς ἐπιπλέον μύθους γιὰ τὸ νερό. Ἀρχίζει ἡ ἐξιστόρηση ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πρὶν τὸ '40, συνεχίζεται στὶς δεκαετίες '40, '50 καὶ ἐξῆς. Στὴν ἀνάπτυξη τῆς ὑπόθεσης περιγράφονται χαρακτηριστῆρες, ἀναμιγνύεται ἡ ἐπιχείρηση Καζαντζάκη στὸ ὄρυχειο τῆς Πραστοβῆς, ἐκτίθεται θαυμάσια ἡ προσπάθεια τοῦ Σγουρέα. Καὶ καταλήγει τὸ κυνηγητὸ γιὰ ἀνεύρεση νεροῦ στὰ χρόνια 1960-1965 ποῦ ἔχει πιά προμηθευτεῖ ἡ περιφέρεια μὲ μπόλικο νερό, ἀλλὰ οἱ νέες ἀνάγκες τῆς ζωῆς ἀπαιτοῦν νέες ποσότητες.

Ἀκολουθεῖ τοὺς «ραβδοσκόπους» τὸ ἀφήγημα «Ὁ κρυφὸς μαγνήτης». Σὲ αὐτὸ περιγράφεται ἡ φυσιογνωμία τοῦ «λαγκαδιοῦ», τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἁι-Γιάννη, ὅπου ἔγινε τὸ «θαῦμα» στὶς 28 Αὐγούστου 1944 νὰ φεῦγουν οἱ Γερμανοὶ νὰ γαζώνουν στὰ τυφλά τὴν παραλία χωρὶς νὰ σκοτωθεῖ κανένας κάτοικος, τὸ ἐρωτικὸ ἐπιεσόδιο, ὁ θάνατος τοῦ Στάθη, γιὰ νὰ κορυφωθεῖ ὁ τόπος μὲ τὸ φτάσιμο τῆς φάλαινας καὶ τὸ θάνατό τῆς ποῦ ἄφησε κάποια ἀπομεινάκια τῆς στὸ χῶρο.

Τελευταῖο μέρος τοῦ βιβλίου περιλαμβάνει δυὸ ἀφηγήματα τοῦ «Νταβέλη» ποῦ εἶναι ἡ ἱστορία ἑνὸς «ληστρικοῦ σκύλου κοντὰ στὸν ξεμοναχιασμένον πιά ναυτικὸ Φῶτο». «Τὸ ἀμερικανικὸ ὄνειρο» ποῦ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ δικηγόρου Πότη Κωνσταντέα, τὸν ὁποῖο περιγράφει ὡς χαρακτηριστῆρα καὶ δραστηριότητα ὁ συγγραφέας, γιὰ νὰ δείξει στὸ τέλος τὴ ζωὴ καὶ δράση τῶν προγόνων του, ὡς δικαιολογητικὸ τῆς ὅλης συμπεριφορᾶς του.

Εἶν' ἀλήθεια πὼς τὰ ἀφηγήματα αὐτὰ τοῦ Φωτέα ἔχουν μὴν ἰδιαιτέρη ἔλξη ἀπὸ τὸν τρόπο τῆς ἀνάπτυξής τους, καὶ τὴν ποικιλία τῶν ἐπιεσοδίων τους γιὰ νὰ φτάσουν σὲ μιὰ κατάληξη, ποῦ δὲν ἀνέμενες.

Ἐλενίτσα Σεραφεῖμ Λοῦτζου: «Κωνσταντῖνος Λευκωσιάτης», Θεσσαλονίκη 1993

Καταρχὴν θεωρῶ «προσφορὰ» στὸν κοινωνικὸ, ἔθνικὸ καὶ θρησκευτικὸ βίον τῆς Κύπρου τὸ βιβλίο τῆς Ἐλενίτσας Σεραφεῖμ Λοῦτζου, ποῦ τιτλοφορεῖται «Κωνσταντῖνος Λευκωσιάτης». Ἀλλὰ καὶ πρότυπο βιογραφίας καὶ εὐκαιρία ἔκφρασης τιμῆς γιὰ δραστηριότητες πρότυπα γιὰ τὴ νεολαία. Ἐξάλλου, ἡ συγγραφέας μὲ τίς συνεχεῖς ἀναφορὲς τῆς σὲ πρόσωπα καὶ τὴν χρησιμοποίηση τοῦ λόγου τους εὐρύνει τὴν προσφορὰ τῆς καὶ δημιουργεῖ εὐκαιρίες γιὰ πρέπουσες ἐκτιμήσεις ἀτόμων, ὁμάδων καὶ κινήσεων.

Τό βιβλίό αυτό μετά τούς ἀναγκαίους προλόγους διαιρείται σέ τρεῖς ἐνότητες πού συστηματοποιοῦν τὰ θέματα καί διευκολύνουν τήν προσέγγιση σ' αὐτά.

Στήν πρώτη ἐνότητα «Μιά ζωή δοσμένη στό Θεό» βιογραφεῖται ὁ Κωνσταντῖνος Λευκωσιάτης (γέννηση, γονιοί, ἐκπαίδευση, πρώτες βιοποριστικές ἐργασίες, σπουδές θεολογίας, ἐνεργός ἀνάμιξη σέ θρησκευτικούς συλλόγους, χειροτονία, εκπαιδευτική δράση ὡς καθηγητῆ στήν Ἱερατική Σχολή «Ἀπόστολος Βαρνάβας» (Λευκωσία), ἔναρξη καί δραστηριότητες τῆς ΕΟΚΑ σύλληψη ἀπό τούς Ἰγγλους. Πολλά καταγράφονται ἀπό ἀτομικά ἡμερολόγια καί φώτοτυπίες χειρογράφων ἐντολῶν τοῦ Διγενῆ (Γρίβα), καί ἄλλα, ὅπως ἡ ἀναφορά τοῦ καθηγητῆ Ἀνδρέα Θεοδώρου γιά τόν στήν Ἀθήνα συμφοιτητῆ του Λευκωσιότη (ὁ ὁποῖος καθηγητῆς προλογίζει καί τήν ἐκδοσή), στήν ὁποία περιγράφεται ὁ χαρακτήρας καί ἡ δραστηριότητα τοῦ Λευκωσιότη στά φοιτητικά του χρόνια. Ἐτοι σφαιρικά καί μέ τό λόγο τῶν ἄλλων τοποθετεῖται γενικά ἡ προσωπικότητα τοῦ τιμωμένου στό θρησκευτικό-ἐκκλησιαστικό τομέα καί στόν ἀπελευθερωτικό ἀγῶνα τῆς Κύπρου 1955-59.

Στή δεύτερη ἐνότητα μέ τίτλο «Οἱ ὀραματισμοί τοῦ π. Κωνσταντίνου περιγράφονται οἱ ὀραματισμοί του πρὸς ἐξυπηρέτηση τῆς ἐκκλησίας καί τῶν ἱεροσπουδαστῶν τῆς Σχολῆς, ὅπου ἐδίδασκε (τά κηρύγματα στήν Ἐκκλησία τῆς «Παναγίας τῆς Χρυσελευσῆς» Στροβόλου, οἱ ὀμιλίες ἀπό τό Ραδιοφωνικό Ἰδρυμα Κύπρου), ἐπισκέψεις στό Νοσοκομεῖο καί δημιουργεῖ ἐκεῖ τόν Κύκλο Ἁγίας Γραφῆς, ἡ ἴδρυση Κέντρου Πνευματικῆς Ἐπιμορφώσεως «Γαλήνη» στή Μύρτου – μέ δικά του ἐξοδα – τό ὁποῖο ἀργότερα ἐγίνε τομέας τοῦ Ἰδρύματος Ἁγίου Νεκτάριου – ἡ ἴδρυση «Πρόνοιας Γήρατος», πού ἐντάχθηκε στό Ἰδρυμα «Ἁγίου Νεκτάριου», ἡ ἀνέγερση τοῦ οἰκήματος τοῦ Ἰδρύματος «Ἁγίου Νεκτάριου» καί τῆς Ἀδελφότητος «Φιλοθέη». Οἱ ὀραματισμοί αὐτοί ὑλοποιήθηκαν καί συνοδεύονται οἱ σχετικές πραγματοποιήσεις μέ ἔγγραφα καί περιγραφές.

Τέλος, στήν ἐνότητα «Προσχώρηση στό μοναχισμό» περιλαμβάνονται ἡ πορεία τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος «Φιλοθέη» καί συμπληρώνονται τὰ βιογραφικά τοῦ Κωνσταντίνου Λευκωσιότη καί τοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος «Ἁγίου Νεκτάριου». Ἀρκετά ἐνδιαφέροντα στήν ἐνότητα αὕτη εἶναι ἡ περιγραφή τῆς ὀραματικῆς φυγῆς τοῦ Λευκωσιότη ἀπό τή «Γαλήνη» κατὰ τήν τουρκική εἰσβολή, ἀπό τήν Ἀδελφή Εὐφημία, ἄλλα καί τὰ δικαιολογητικά τοῦ διορισμοῦ του στήν Αἴγινα ὡς γυμνασιάρχου τό 1975, ὅπου ὑπηρετήσε γιά ἔξι χρόνια. Τέλος, ἐπιστρέφει στήν Κύπρο καί διορίζεται στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Νεκταρίου γιά νά πεθάνει τό Φεβρουάριο 1981. Στή Διαθήκη του, στήν ὁποία ἐκθέτει τίς προθέσεις καί τίς εὐχαριστίες του, κληροδοτεῖ τήν περιουσία του στό Ἰδρυμα «Ἁγίου Νεκτάριου». Στήν ἐνότητα αὕτη ἀναφέρονται τὰ τῆς ἀποπεράτωσης τοῦ οἰκήματος τοῦ Ἰδρύματος «Ἁγίου Νεκτάριου», τῶν συνελεύσεων τῶν μελῶν του, ἡ περιγραφή τοῦ κτιρίου, καί ἄλλα σχετικά μέ τή θρησκευτική κίνηση τοῦ Ἰδρύματος, τῆ μέριμνα πού ἀνέλαβε ὁ π. Ἀθανάσιος, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τροοδίτισσας καί τήν προσφορά τοῦ Οἰκονόμου Παπασταύρου Παπαγαθαγγέλου, πού δέχτηκε νά ἐκπληρεῖ τὰ παλαιά καθήκοντα τοῦ Κωνσταντίνου Λευκωσιότη καί γιά τόν ὁποῖο Παπασταῦρο προβάλλονται σύντομα ἄλλα δικαίως οἱ γενικές δραστηριότητές του.

Τό «Φωτογραφικό Παράρτημα», συμπληρώνει πολλά σημεῖα τοῦ κεμένου. Τό βιβλίό ἀποτελεῖ μιάν ἐπιμελημένη σέ ὄλα ἐκδοσή, πραγματικά τιμᾷ τόν τιμῶμενο Λευκωσιότη, ἄλλα καί ὄλους πού κατὰ καιρούς προσέφεραν γι' αὐτό τό λόγο τους. Ἡ Ἐλενίτσα Σεραφεῖμ Λοῦζου μέ τήν πράξη τῆς αὕτη – κυρίως μέ τή χρησιμοποίηση ὅσο ἦταν δυνατό τῶν ἀπόψεων τῶν ἄλλων μᾶς ἔδωσε τόν Κωνσταντῖνο Λευκωσιότη πολὺπλευρα τίμια καί ἀγαπητά.

Μίμης Κ. Ἰακωβίδης: «Συνομιλίες», Λεμεσός-Κύπρος 1994

Εἶναι ἕνας λόγος κυρίως στοχαστικός σέ ἔμμετρο μορφή ἡ σύλλογῃ «Συνομιλίες» τοῦ Μίμη Κ. Ἰακωβίδη. Τὰ θέματα τῶν ποιημάτων του εἶναι τὰ καθημερινά σέ μιᾷ εὐρεία διάσταση, χωρὶς νά λείπουν καί τὰ ἐξειδικευμένα, αὐτὰ π.χ. γιά τήν ποίηση, τήν ὁποία τονίζει. Συχνά τό θέμα ἐκτίθεται μέ ἕνα τρόπο πού πλησιάζει στό «σημείωμα» ἢ στήν κάπως ἀναπτυγμένη παροιματική φράση.

Ἡ συλλογή αὐτὴ τοῦ Ἰακωβίδη διαιρεῖται στὶς ἑξῆς τέσσερις ἐνότητες. Φωτοσκιάσεις καὶ ἄλλα ποιήματα, Ἡ λέξη, Ἑσπερινοὶ ἀπόηχοι, Ταξίδι στὸ χρόνο. Ἡ πρώτη ἐνότητα περιέχει μιά ποιικιλία θεμάτων. Στὴ δευτέρη ἐνότητα ποὺ ἔχει τίτλο «Ἡ λέξη», ὁ ποιητὴς συζητεῖ τὴν ἀξία τῆς λέξης στὴν ἔκφρασή μας, εἰδικὰ στὴν ποίηση, ἀλλὰ καὶ τὴ σημασία τοῦ στίχου στὴ ζωὴ μας γενικά καὶ εἰδικότερα στὴ ζωὴ τοῦ ποιητῆ. Τὸ ἔρωτικό στοιχεῖο, πολὺ ἀπλό, χωρὶς ἰδιαίτερους τόνους ἀλλὰ ὡς προσωπικὴ ὑπόθεση, χαρακτηρίζει τὴν τρίτη ἐνότητα, τοὺς «Ἑσπερινοὺς ἀπόηχους». Τέλος τὸ «Ταξίδι στὸ χρόνο» ἀποτελεῖ κάποιες σκέψεις γύρω ἀπὸ τὸ κύλισμα τοῦ χρόνου, χωρὶς ἰδιαιτερότητα γενικά.

Προσωπικὰ προτιμῶ τὴν πρώτη ἐνότητα μὲ τὴν ποιικιλία τῶν θεμάτων της, καθημερινῶν, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ διάθεση τοῦ σχόλιου μέσα στὸ κλίμα τῆς στιχουργικῆς ἀπλότητας.

Δίνω ἓνα δεῖγμα ἀπὸ τὴν πρώτη ἐνότητα:

*Νὰ γινόταν μιά ἐπανάσταση
Ἵσχι σὰν τὶς συνηθισμένες
Μὲ ἀχρείαστο αἶμα
Καὶ δάκρυα καὶ πόνο.*

*Νὰ γινόταν μιά ἐπανάσταση
Τῶν ποιητῶν: γιὰ τὴν ἀγάπη
Καὶ τὸ δίκαιο γιὰ τὴν ἐλευθερία
Καὶ τὴ συγγνώμη.*

*Νὰ γινόταν μιά ἐπανάσταση
Γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ χάνουμε μέσα μας.*

Μαρίας Παττίχη- Παναγιώτη Παττίχη: «Ἐνας καινούργιος κόσμος», Ἀθήνα 1994

Οἱ αὐλικοί ποιητὲς τῆς ἐποχῆς τῶν Τιδὸρ εἶναι τὸ θέμα τοῦ βιβλίου τῆς Μαρίας καὶ Παναγιώτη Παττίχη ποὺ ἔχει τίτλο «Ἐνας καινούργιος κόσμος». Οἱ ποιητὲς αὐτοὶ εἶναι βέβαια γνωστοὶ στοὺς εἰδικούς τῆς ἀγγλικῆς λογοτεχνίας, ἀλλὰ τὸ εὐρὺ κοινὸ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ποίησης (τὸ «εὐρὺ» μὲ συγκατάβαση) μᾶλλον εὐκαιριακὰ καὶ χωρὶς σύστημα τοὺς γνωρίζει. Ὅμως τὸ ζεῦγος Παττίχη, φιλόλογοι καὶ οἱ δυὸ μὲ περαιτέρω ἐνδιαφέροντα γιὰ τὴ λογοτεχνία γενικά, κοίταξαν τοὺς δεκαπέντε ποιητὲς τῆς ἐποχῆς τῶν Τιδὸρ καὶ μᾶς ἔδωσαν μιά πρώτη καὶ γρήγορη γεύση τῆς παρουσίας των στὸν ποιητικὸ στίβο. Πρῶτα καθόρισαν οἱ μελετητὲς καὶ μεταφραστὲς τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς λογοτεχνίας τῆς ἐποχῆς, ποὺ τονίζονται ὡς ἑξῆς: ἔλλειψη ἐπαγγελματισμοῦ, κηδεμονία, ἐπιδράσεις καὶ τὸ λυρικό στοιχεῖο τῆς ποίησής τους.

Ἡ μετάφραση τῶν ποιημάτων, ὅπως δηλώνουν οἱ μεταφραστὲς, ἔγινε μὲ τὴν κατὰ κάποιο τρόπο πιστότητα, τὴ φιλολογικὴ χωρὶς ἐλευθερίες πρὸς αἰσθητικὴ ἀπόδοση. Ὅμως τὰ μεταφρασμένα ποιήματα ἔχουν τὸν ποιητικὸ παλμὸ ὥστε νὰ διαβάζονται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ περιέργεια.

Ἄσπρόμαυρες εἰκόνες, μὲ σχετικὲς ἐπεξηγήσεις κοσμοῦν τὴν ἔκδοση. Δίνεται ἓνα δεῖγμα τὸ ποίημα «Χριστέ, ἀγαπημένε μου» τοῦ William Baldwin:

*Χριστὸς ὁ ἀγαπημένος μου.
Μέσ' τὰ λουλούδια διδάσκει.
Καὶ χαίρεται τοὺς τρυφεροὺς Του κρίνους,
Ἄλήθεια, μὲ νοιάζεται πολὺ.
Κι ἐγὼ ὀλόψυχα.
Τὸ θέλημά Του κάνω.*

'Ο Χριστός μέσα μου και ἐγὼ σ' Αὐτόν,
 Ἐνωμένοι μ' ἀγάπη.
 Ἀνάμεσα στους κρίνους τοὺς πιστοὺς.
 Μέχρι νὰ ξημερώσει, κι ἡ ἀλήθεια νὰ φωτίσει
 ὅλες τὶς σκοτεινὲς σκιὲς πού θά χαθοῦν.
 Μὲ τὸ θέλημά Του σύμφωνα.

Κώστα Ε. Τσιρόπουλου: «Σημειώσεις γενικῆς δοκιμῆς», Ἀθήνα 1993

Σ' ὄνειρό του ἀποκαλύφθηκε ἡ μέρα τοῦ θανάτου του. Καὶ τώρα στὶς τελευταῖες τριακόσιες πενήντα μέρες τῆς ζωῆς του ἀπαριθμεῖ τὸ βίο του, τὸν σχολιάζει, φτάνει σὲ κάποια συμπεράσματα γιὰ τὴ γήινη ζωὴ, συζητεῖ κάποιες ἀπορίες μεταφυσικῆς ὑπαρξῆς, φιλοσοφεῖ μᾶλλον ἐγκόσμια κυρίως πάνω στὶς πολλὲς μνῆμες τῆς πορείας του, συχνὰ μὲ ἐπίκεντρο τὴ Νύχτα καὶ τ' ὄνειρο. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴ γραμμὴ καὶ τὴν ἔκταση τοῦ βιβλίου «Σημειώσεις γενικῆς δοκιμῆς» τοῦ Κώστα Ε. Τσιρόπουλου.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ περιλαμβάνει εἴκοσι πέντε δοκίμια, τὰ ὁποῖα μὲ κάποιες σύντομες ἐπαναλήψεις συνδέονται ἀναμεταξύ του σ' ἓνα συνεχὲς ἀγωνιῶδες κείμενο. Τονίζονται σ' αὐτὰ ἰδιαίτερα ἡ Μητέρα, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι καὶ οἱ προδοσίες κι ὁ ἔρωτας καὶ τὸ σπῆτι, ἀλλὰ κι ἡ ἀγάπη γιὰ ζῶα καὶ φυτὰ καὶ τὰ κεμήλια καὶ κάποιες φωτογραφίες, τ' ἀγαπημένα πρόσωπα, προπάντων τὸ σῶμα, τὸ ὑλικὸ σῶμα. Καὶ ὅλ' αὐτὰ μ' ἓνα ποιητικὸ ὕφος ἀκόμα καὶ μὲ παιγνίδια τῶν λέξεων, πού συχνὰ σὲ προβληματίζουν δίπλα στὴν ἔκπληξη ἀπὸ τοὺς ἦχους καὶ τοὺς συνδυασμοὺς.

«... Τὸ σῶμα του / βλέψη, τὸ σῶμα / φιλοδοξία, τὸ σῶμα / ἡδονὴ ἀκατανόητη, τὸ σῶμα / ἔξαρση, τὸ σῶμα / ρίγος μεταφυσικῆς ἀγωνίας, τὸ σῶμα του / ἀπορία ριζικῆ...».

Καὶ πιὸ κάτω στὴν ἴδια σελίδα γράφει:

«Μήπως καὶ ὅλη του ἡ προσωπικὴ ἱστορία δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἱστορία / περιπέτεια σώματος ἀνάμεσα σὲ σώματα, καὶ ὁ κόσμος ὅλος σωματοειδῆς, σωματοφόρος, σωματογενῆς, σωματοπλάστης...».

Τόνισα ξεχωριστὰ τὸ θέμα «σῶμα» καὶ ὅτι ἐξαρτᾶται ἡ συνδέεται μὲ αὐτό, γιὰ αὐτὸ εἶναι τὸ γήινο καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸ περιπλανάται ἡ ἀγωνία τοῦ ἐπικείμενου θανάτου. Ὡστόσο μὲ τὸ θάνατο τῆς Μητέρας πολὺ τὸν προβληματίσαν καὶ τὰ μετὰ τὸ θάνατο.

Καὶ τελειώνει αὐτὴ ἡ περιπέτεια ἐνὸς χρόνου ἀναμονῆς τοῦ θανάτου μ' ἓνα πρωινὸ ξύπνημα, πού διέψευσε τὸ προφητικὸ ὄνειρο. Ἐμεινε στὴ ζωὴ «ὁ σοφὸς ἀπὸ ἐμπειρίες ἀνομολογητες...».

Πολὺ μὲ ἔχει προβληματίσει τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ Τσιρόπουλου κοντὰ στὴν αἰσθητικὴ του προσφορά.

Δ. Σ. Εὐαγγελίδης: «Λυρικὲς μνῆμες», Λευκωσία 1994

Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Λυρικὲς Μνῆμες» τοῦ Δ.Σ. Εὐαγγελίδη, ἀφιερώνεται ἀπὸ τὸ συγγραφέα τῆς «Σ' ὄσους ἀγάπησαν τὴν παλιὰ ποίηση καὶ θυμοῦνται...». Τοῦτο κι ὅλας δηλώνει τὸ αἰσθητικὸ κλίμα τῶν ποιημάτων πού μάζεψε ὁ ἴδιος λίγες μέρες πρὶν πεθάνει. Τὸ γράφει ἡ σύζυγός του Εὐδοκία, πού προλογίζει τὴν ἔκδοση καὶ ἡ ὁποία τοῦ εἶχε ἐπίμονα ὑποδείξει νὰ συλλέξει τὰ σκόρπια τοῦ ποιήματα. Ὅλα τὰ ποιήματα μιλοῦν στοὺς χαμηλοὺς τόνους τῆς προπολεμικῆς συμβολικῆς σχολῆς. Σημειώνεται αὐτὸ καὶ σὲ κάποιους «Στοχασμοὺς» τοῦ ποιητῆ: «Ἡ ποίηση τοῦ χαμηλοῦ ἰδίως τόνου – γαληνεύει τὴν ψυχὴ, καλλιεργεῖ καὶ ἐξευγενίζει (ἐξανθρωπίζει) τὸν ἄνθρωπο».

Ἡ συλλογή ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξι μικρὲς σὲ ἀριθμὸ ποιημάτων ἐνόητες ποῦ γραφτήκανε ἀπὸ τὸ 1941 ἕως τὸ 1991. Ὁ ποιητὴς θυμᾶται τὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου γεννήθηκε, τὴν περίοδο τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, ποῦ ζοῦσε στὴν Ἀθήνα, τὰ κυπριακὰ ἐπεισόδια, τὴ σύζυγό του καὶ κάποιους προσωπικοὺς συναισθηματισμοὺς του. Προσωπικὰ μοῦ ἄρεσαν τὰ ἐπιγράμματά του ποῦ ἔχουν μερικὰ τὸν πόλεμο τῆς Κύπρου.

Μεταφέρεται ἐδῶ τὸ ποίημα «31 χρόνια Εὐδοκίας».

*Τριαντάφυλλα τὰ χεῖλη σου
στὴ ροδανγὴ τοῦ Ὀνείρου.
Ὅλοφωτα τὰ χρόνια σου
σὰν ἄστρα τοῦ Ἀπείρου.*

Νίκη Στυλιανούδη: «Γαμήλιο ταξίδι», Ἀθήνα 1993

Εἶναι μιὰ ἱστορία ἀγάπης τὸ μυθιστόρημα τῆς Νίκης Στυλιανούδη «Γαμήλιο ταξίδι». Τὸ διαβάξεις μὲ ἄνεση καὶ ἐνδιαφέρον, παρόλα τὰ τυπογραφικὰ ἀμαρτήματά του, ποῦ θὰ τὸ ζημιώνουν στὴν αἴσθηση τοῦ συνηθισμένου ἀναγνώστη. Αὐτὴ ἡ ἱστορία ἀγάπης κορυφώνεται σὲ δυὸ περιστατικά, ποῦ σὲ μιὰ συνηθισμένη γραφὴ θὰ δημιουργοῦσαν ἀπλῶς τραγωδία, ἐνῶ στὴν παρούσα περίπτωση ἐπιτείνουν τὴν ἀγάπη, τῆς δίνουν μιὰ εὐρύτερη διάσταση, στὸ τελευταῖο μάλιστα τὴν ἀναπτύσσουν σὲ κοινωνικὴ διάσταση.

Ἡ ἱστορία ἀρχίζει μὲ τὴ συνταξίδευση τῆς Μαριάννας, τελειόφοιτου τῆς κτηνιατρικῆς στὸ Παρίσι, καὶ τοῦ Στίβεν τελειόφοιτου τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, στὸ Λονδίνο. Κι οἱ δυὸ κατεβαίνουν στὴν Κύπρο, μὲ διακοπὴ λιγοήμερη τῆς Μαριάννας στὴν Ἀθήνα, ὅπου κατοικοῦσε ἡ γιαγιά της. Γνωριμία των δυὸ στὸ τρένο, μικροσυζητήσεις, τάχα γνωριμία (γιατὶ ἀργότερα ἀποκαλύπτεται γνωριμία κατὰ τὴν παιδικὴ ἡλικία τους) ἀποτελεῖ τὴν εἰσαγωγὴ στὴν ἐρωτικὴ ζωὴ τους. Παραμονὲς Χριστουγέννων στὴν Κύπρο συναντῶνται οἰκογενειακὰ ἡ Μαριάννα καὶ ὁ Στίβεν στὸ σπίτι τοῦ δευτέρου στὸ Παραμάλι. Οἱ δυὸ οἰκογένειες εἶχαν παλιὰ γνωριμία, ποῦ ἀνανεώθηκε τελευταία μὲ τὴν ἀφίξη τῶν γονιῶν τοῦ Στίβεν ἀπὸ τὴ Γερμανία στὴν Κύπρο. Σὲ λίγες μέρες, ἀποφασίζουν Μαριάννα καὶ Στίβεν νὰ βγοῦν τὸ βράδυ στὴ Λεμεσό. Ἀπὸ ἀτύχημα ὁ Στίβεν χάνει τὸ πόδι του καὶ ματαιώνεται ἡ συνάντηση. Συνεχίζονται οἱ σπουδὲς τῶν δυὸ χωριστὰ καὶ μετὰ παντρεύονται στὴν Κύπρο. Ἀρχίζει τὸ γαμήλιο ταξίδι μὲ ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις, κατάλληλα ἐνσωματωμένες στὴν ἐρωτικὴ ἀτμόσφαιρα, τόσο στὴ Ρόδο καὶ τὴν Τήνο, προπάντων στὰ γύρω τοῦ Ἁγίου Ὄρους (ἐδῶ κάπως πιὸ ἐκτεταμένα) μὲ κατάληξη τὴν Οὐρανούπολη, ὅπου ἡ Μαριάννα πέφτει ἀπὸ τὸ καρᾶβι καὶ πεθαίνει. Ὁ Στίβεν ἀποφασίζει νὰ μείνει στὴν περιοχὴ αὐτὴ μὲ προοπτικὴ καὶ ἐνὸς παράλληλου φιλανθρωπικοῦ ἔργου στὴ μνήμη τῆς ἀδικοχαμένης ἀγάπης του.

Ἀπὸ μιὰ γρήγορη ματιὰ ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι ἀπλή, ἀλλὰ οἱ συνδέσεις τῶν ἐπεισοδίων, ὁ ζωντανὸς διάλογος, ὁ ἐρωτικὸς, οἱ περιγραφὲς τῶν τοπιῶν, πολὺ ζωντανές, δίνουν ἀρκετὸ παλμὸ στὴν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας, χωρὶς προειδοποιήσεις τοῦ τί θὰ συμβεῖ στὸ μέλλον, εἰδικὰ στὴν κορύφωση. Κάποιες σύντομες πληροφορίες ἀπὸ τὸν πολιτικὸ τομέα ἀπλῶς εἶναι διευκολυντικὲς γιὰ τὶς συνδέσεις τῶν ἐπεισοδίων, καὶ δὲν ἐνοχλοῦν. Βέβαια, ἡ τυπογραφικὴ ἐμφάνιση τοῦ βιβλίου πολὺ τὸ ζημιώνει. Προσωπικὰ, ὅμως, κοίταξα τὴ σύνθεση καὶ ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας καὶ τὸ τί μοῦ προσφέρει αἰσθητικὰ. Πάντως στὸ μυθιστορηματικὸ κύκλο τῆς Κύπρου, τὸ «Γαμήλιο ταξίδι» εἶναι μιὰ ζωντανὴ παρουσία.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΚΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ, ΓΙΩΡΓΟ ΦΑΝΟ

Καλό ταξίδι, Γιώργο Φάνο,
 μ' ένα τεφρό και πορφυρό
 χουχούδι τ' ορίζονται στο στέρνο,
 πορεύς στάν' άτέλειωτο καιρο.

Καλό ταξίδι μέσ στις αύρες τ' έρανού
 που πόησε ή ψυχή σου ή άσνεμένη·
 Αγία Παρασκευή
 καρμώνες άναστάσιμες ήχηστε
 μέσ στην όχλόλαμωρη νυχτιά π'ό τρέμινε
 τ' άστέρια μιας λαμώρης.

Καλό ταξίδι στους μοναχιούς τούς δρόμους
 τ' έρανού
 που τα φτερά χιονίζουν των άγγελων
 κι ύστερα λάμωουν άλλα άστέρια
 της ποιητής Ιωάννη, φίλε του καλού.

'Ω, της Αγίας Παρασκευής οι δένδρες καρμίνες
 χαρμούν' άντηχηστε
 μέσ στάν' χρόνο
 ώσν' άσ' της λύπης δν' καιρό,
 για την ψυχή σου χίτα χόγια κράτησε
 μέσ σου θεού να φέττει τη σιωπή,
 για την ψυχή σου, ώσν' άσ' σταυρός
 αναλαφρη, χερική άνεβαίνη
 σά' πάντερινα αερόχια τ' έρανού.

Καλό ταξίδι, αδελφέ μας.
 κι όπου μενάς μέσ σου χερών τ' έρωτός
 να μας θυμάσαι.

'Αντώνης Πιλάς

†ο ποιητής Γ. Φάνος δέδανε
 στη Λευκωσία στις 23.11.1994

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ,
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ,
καθ. ΦΩΤΗΣ Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπαινείται ἡ προσπάθεια μελέτης καὶ προβολῆς τῆς νεοελληνικῆς κυπριακῆς λογοτεχνίας (ἀνεξάρτητα ἀπὸ βαθμοὺς ἢ ἐμβέλειες) ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ καθοδήγηση, τοῦ καθηγητῆ κ. Φώτη Δημητρακόπουλου. Οἱ ὁμάδες αὐτὲς τῶν φοιτητῶν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ ἐνδιαφεροῦν στοὺς μέλλον γὰ τὴν πνευματικὴ πλευρὰ καὶ τὴν ἐθνικὴ τοῦ κυπριακοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς ὠφέλεια καὶ ἐκείνων, προπάντων τῆς Κύπρου. Θὰ ἔλεγα τὸ ἔργο τους τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, πραγματικὰ ἐθνικὸ μὲ τὴν εὐρεία σημασία τοῦ ὄρου καὶ ὄχι ἀπλῆς ἐκδηλώσεις πολιτικοῦ τύπου κι' ἄς ἔχουν κι αὐτὲς τὴν ἐθνικὴ τους σημασία.

Σημειώνονται ἐδῶ οἱ ἀνακοινώσεις πέντε χρόνων γιὰ νὰ ἐκτιμηθεῖ ἡ πράξη καὶ νὰ σημειωθεῖ αὐτὴ στοὺς ἐνεργητικὸς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κοντὰ στις ἄλλες πρὸς ἡμᾶς προσφορὲς τῆς (σεμινάρια ἄλλων εἰδικότητων καὶ ὁμιλίες καθηγητῶν: Βοσκός, Κ. Μητσάκης, ἐκδρομὲς-γνωριμίες φοιτητῶν τῆς σχολῆς μὲ τοὺς Εὐαγγελίδη, Κοντὸ καὶ ἄλλους):

«Σεμινάριο Α', 1988-1989:

Γιώργου Σεφέρη, Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος μιᾶ, Τρεῖς μοῦλες, Ὁ δαίμων τῆς πορνείας: παρουσίαση τῶν αὐτογράφων καὶ τῶν ποιημάτων. [Σπυριδοῦλα Κωσταρά, Διαμάντω Φιλιππάτου, Ὀλγα Καλαντζοπούλου]. Πορίσματα τοῦ σεμιναρίου ἀξιοποιήθηκαν ἀπὸ τὸν Γιώργο Γεωργή στο βιβλίο του «Ὁ Σεφέρης περὶ τῶν κατὰ τὴν χώραν Κύπρον σκαῶν», Ἀθ. 1991, σσ. 129-130 καὶ στὴ μελέτη του «Ἡ συνάντηση Μαχαιρᾶ-Σεφέρη καὶ ἡ μεταποιητικὴ δοκιμὴ τοῦ ποιητῆ στοὺς χρονογράφου», Πρακτικὰ Συμποσίου Σεφέρη, Λευκωσία 1991, σ. 234.

Ὁ ποιητὴς Νίκος Κρανιδιώτης. [Δέσποινα Δούκα, Μαριέττα Καλαμαρά]. Ἡ ἐργασία δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν ποιητὴ στὴ συλλογὴ του «Ἡ μεγάλη ἀνοιξη», ὡς εἰσαγωγή. Οἱ ἴδιες φοιτήτριες παρουσίασαν τὴ νέα αὐτὴ συλλογὴ τοῦ Ν. Κρανιδιώτη στο περιοδικὸ «Κοινὸν Κυπρίων», 12 (1990) 38-42.

Ἀνθολογίες «Κυπριακῆς λογοτεχνίας», [Δήμητρα Ἰωάννου, Εὐσταθία Βατικιώτη]. Ἀδημοσίευτη.

Τὰ διηγήματα τοῦ Γιάννη Κατσούρη [Πολυξένη Μπίλλα]. Δημοσιεύτηκε στο περ. «Τετράμηνα», 43 (1990) 2863-2870.

Τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Κλείτου Ἰωαννίδη. [Ἀθηνᾶ Σπυροπούλου]. Δημοσιεύτηκε στὴν κυπρ. ἐφημερίδα «Ἀγών», 13 Ἰουνίου 1989, σ. 12.

Τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ Νίκου Ὁρφανίδη. [Χριστίνα Λεωνοδοπούλου, Θεοδώρα Μιχελοπούλου]. Ἀδημοσίευτη.

Ὁ ποιητὴς Λένκιος Ζαφειρίου. [Διονυσία Παρασκευοπούλου]. Δημοσιεύτηκε στο περ. «Κοινὸν Κυπρίων», 15-16 (1990-1991) 40-44.

Ὁ ποιητὴς Γιώργος Μοράρης. [Δημοσθένης Θεοδωρέσκος]. Δημοσιεύτηκε στο περ. «Κοινὸν Κυπρίων», 17-19 (1991) 46-51.

Σεμινάριο Β', 1989-1990:

Ὁ ποιητὴς Κυριάκος Χαραλαμπίδης. [Σοφία Μπόρα]. Δημοσιεύτηκε στο περ. «Ἀκτὴ», 5 (1990) 69-76.

Τό ἀφηγηματικό ἔργο τοῦ Πάνου Ἰωαννίδη. [Ἰωάννα Τσώνου]. Ἀδημοσίευτη. Ἡ ἐξέλιξη τῆς πεζογραφίας τῆς Ἡβης Μελεάγρου. [Νίκος Κακολιάς]. Ἀδημοσίευτη. Ἡ ποιητική παρουσία τῆς Νίκης Λαδάκη-Φιλίππου. [Μαρία Ζορμπᾶ]. Ἀδημοσίευτη. Ἀναζητήσεις στήν ποιητική παραγωγή τοῦ Κύπρου Χρυσάνθη. [Ἐλισάβετ Λαλουδάκη]. Δημοσιεύτηκε αὐτοτελῶς, μέ τόν ὡς ἄνω τίτλο, στή σειρά τῶν ἐκδόσεων «Πνευματική Κύπρος», Λευκωσία 1990, σσ.21, μέ πρόλογο τοῦ Φώτη Δημητρακόπουλου.

Σεμινάριο Γ', 1990-1991:

Ἄο ποιητής Παντελής Μηχανικός. [Μαρία Ἀδρομιδά]. Δημοσιεύτηκε στό περ. «Ἀκτῆ» 10 (1992) 273-284.

Ἄο ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος στή Νεοελληνική ποίηση.[Εὐστάθιος Στυλιδης]. Ἀδημοσίευτη. Τό ποιητικό ἔργο τοῦ Θεοδόση Πιερίδη. [Λιλή Δάκα]. Ἀδημοσίευτη. Ἄο Κώστας Μόντης πεζογράφος. [Ἀγγελική Κουκουτσάκη]. Δημοσιεύτηκε στό περ. «Ἀκτῆ» 17 (1993) 65-77. Ἄο ποιητής Θεοκλῆς Κουγιάλης. [Ἰωάννα Σπηλιοπούλου]. Ἀδημοσίευτη. Πεπραγμένα καί Εἰκόνες τοῦ Θεοδόση Νικολάου. [Μαρία Μπουζινέλου]. Δημοσιεύτηκε στο περ. «Ἀκτῆ» 14 (1993) 159-167.

Σεμινάριο Δ', 1991-1992:

Ἄο ἅγιος Λάζαρος στήν Κύπρο. [Μαρίνα Δετοράκη]. Δημοσιεύτηκε στό περ. «σημαῖνον» 3 (1992) 39-44.

Ἡ ἀγωνία γιά τό ἀνθρώπινο: τό ἀφηγηματικό ἔργο τοῦ Λουκῆ Ἀρχίτα. [Καλλιρρόη Φρούντζου]. Ἀδημοσίευτη. Ἡ persona τοῦ Ριμάκο. [Φωτεινή Φραντζή]. Ἀδημοσίευτη. Πίτσα Γαλάζη ἢ ἡ ποίηση τῶν σιωπῶν. [Θανάσης Πολύζος]. Ἀδημοσίευτη. Ἡ ταξιδιωτική λογοτεχνία γιά τήν Κύπρο. [Κώστας Τσίπρας]. Δημοσιεύτηκε στό περ. «σημαῖνον» 3 (1992) 21-27. Γιώργος Μολέσκης: εἰκόνες ἀπό τήν πραγματικότητα. [Σοφία Ξανθάκου]. Δημοσιεύτηκε στό περ. «σημαῖνον» 3 (1992) 11-15 καί στή «Νέα Ἐποχή», τεῦχος 4 (221) 1993, σσ. 8-12. Μόνα Σαββίδου-Θεοδούλου: «Τ' ὄνομά μου Ἀξιοθέα εἶμαι γυναίκα τῆς Κύπρου». [Γιάννης Ξούριας]. Ἀδημοσίευτη. Τό κρασί τῆς Κύπρου. [Ἀριάδνη Κλωνιζάκη]. Ἀδημοσίευτη.

Σεμινάριο Ε', 1993-1994:

Ἄπό τίς «Κυπριακές ἐπιστολές» τοῦ Σεφέρη, δημοσιεύτηκε στήν «Ἀκτῆ» 19 (1994) 331-345. Γ. Σεφέρης καί Κ. Χρυσάνθης: τό χρονικό μίας φιλίας καί μίας παρεξήγησης. [Στρατής Παπαϊωάννου]. Ρῆνα Κατσελλή: Μνήμη Κερύνειας [Ἐφη Τζαβάρα]. Κυριάκος Πλησής: κατάθεση ζωῆς. [Σοφία Πισκοπάνη]. Ἄπό τὰ κυπριακά δημοσιεύματα τοῦ Ἀντρέα Καραντώνη. [Ἀγγελική Σκαφίδα].

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαυλός (Αθήνα), Τριφυλλιακή Έστία (Αθήνα), Το Περιοδικό (Λευκωσία), Νέα Έποχή (Λευκωσία), Ήπειρωτική Έστία (Ιωάννινα), Αίγιοπελαγίτικα Θέματα (Αθήνα), Νέα σκέψη (Αθήνα), Μακεδονική Ζωή (Θεσσαλονίκη), Πόρφυρας (Κέρκυρα), Νέα Σκέψη (Αθήνα), Εϋθύνη (Αθήνα), Δαυλός (Αθήνα), Σύνδεσμος (Καλαμάτα), Τριφυλλιακή Έστία (Αθήνα), Φύση και Ζωή (Αθήνα).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

- Μυριάνθης Παναγιώτου: «Καλοκαιρινές Τοπογραφίες» Κύπρος 1994.
 Κύπρος Τόκας: «Πέντε βιβλία Παιδικής Ποίησης, Κύπρος 1994.
 Δημήτρης Καραμβαλής: «Η πρωτοποριακή ποιητική ταυτότητα του συνθέτη ποιητή Άνδρέα Α. Άρτέμη», 1994.
 Κατερίνα Ν. Θεοφίλη: «Περίληψη έρωτος», 1994, «Ένα δωμάτιο γεμάτο μπισκότα» 1994, «Σκύλος ψυχοπαθής», 1994, «Τρελλό παιδί στο άδειο του σακκάκι», 1994.
 Πέτρος Στυλιανού: «Ο μέγας Πάν δεν πέθανε», Λευκωσία, 1994.
 Πνευματικός Όμιλος Κώων ό «Φιλητάς»: «Τά Κωακά, τόμ. Δ', Αθήνα 1993.
 Νέος Δημοκράτης: «Κύπρος '74, 1994.
 Zeno Booksellers and Publishers: «Zeno's 50th Anniversary, London. 1994.
 Λεόντιου Χατζηκώστα: «Παλαιοδιαθηκικές Μορφές», Λευκωσία 1994.
 Πέτρου Σ. Σπανδωνίδη: «Η Έλληνικότητα», Αθήνα 1994.
 Ζωής Καρέλλη: «Παρατηρήσεις, Β'» Αθήνα 1994.
 Σ. Α. Σαιντ-Μπεβ: «μετ. Ά. Σιμισόγλου) «Τι είναι ένας κλασικός;» Αθήνα 1994.
 Γαβριέλας Τσιαττάλα-Ψωμά: «Της στιγμής», Λευκωσία 1993.
 Βάσου Άριστοδήμου: «Πέντε φωνές», Λευκωσία 1994.
 Παναγής Δ. Κολαΐτης: «Άδικο στίγμα», Κεφαλλονιά 1992.
 Κωνσταντίνος Γιαγκουλλής: «Λεξικό έτοιμολογικό και έρμηνευτικό τής Κυπριακής Διαλέκτου», Λευκωσία 1994.
 Κίκα Όλυμπίου: «Μικρές Τομές σέ Μεγάλα Θέματα», Λευκωσία 1994.
 Γιάννης Πετριτάκης: «Ραψωδίες», Αθήνα.
 Άντωνάκης Εϋγενίου: «Μαρτυρία», Λευκωσία 1994.
 Κώστα Νυμφόπουλου: «Άντιθέσεις», Θεσσαλονίκη 1994.
 Δῆμος Άραδίππου: «Άραδίππου άρ. 9», 1994.
 Ντίνος Παναγιωτόπουλος: «Η Φραγκόπολη», Αθήνα.
 Άνθούλα Βοργίδου-Παναγιωτόπουλου: «Άγγριφια», Αθήνα.

νέο

Baygon[®] spray

**Καταριδοκτόνο
με μεγάλη διάρκεια δράσης**

Είναι πολύ αποτελεσματικό για τα οικιακά έντομα.

Καταπολεμά:
Κατσαρίδες,
μυρμήγκια, ψαράκια,
κοριούς, σκόρους,
τσιμπούρια, αράχνες,
κ.λ.π.

Bayer

Με την εγγύηση της Bayer.

Δεν καταστρέφει το ΟΖΟΝ

Αρ. Εγγραφής Υπ. Γεωργίας Η43

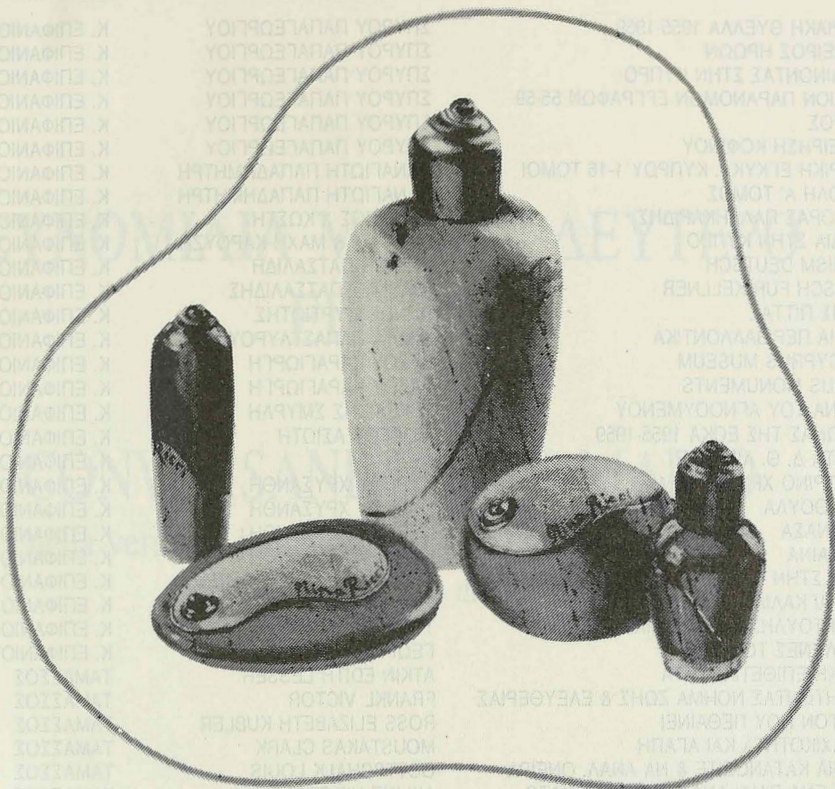
Εισαγωγείς — Διανομείς:

Κώστας Χριστοδούλου & Σία

Θ. Θεοδότη 30, Τηλ. 449843, Λευκωσία

NINA RICCI

PARIS

Le Teint Ricci

ΤΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΟΜΟΡΦΙΑΣ

ΘΑ ΤΑ ΒΡΕΙΤΕ ΣΤΑ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ: CENTURY SHOP, ΤΗΛ. 443344, VERA MIOU PHARMACY, ΤΗΛ. 428666

ΛΕΜΕΣΟΣ: CAMEO COSMETICS, ΤΗΛ. 375887, WOOLWORTH "OLYMPIA", ΤΗΛ. 311133

ΛΑΡΝΑΚΑ: FACE COSMETICS, ΤΗΛ. 627883,

ΠΑΦΟΣ: KYR-SOF No. 2, ΤΗΛ. 232680

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ/ΔΙΑΝΟΜΕΙΣ: **ΛΗΔΡΑΪΚΗ ΛΤΔ** ΤΗΛ. 444651, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΕΓΓΟΝΟ

CONVERSANDO CON MARIO

nella versione italiana – con testo greco a fronte –
di Michele Iannelli

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
ΚΥΠΡΟΣ CHRYSANTHIS

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΕΓΓΟΝΟ

CONVERSANDO CON MARIO

nella versione italiana – con testo greco a fronte –
di Michele Iannelli

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1994

Edizioni

ASSOCIAZIONE CULTURALE ELLENIKA DI CIPRO
LEFKOSIA 1994

A Mario*

* Τίτλος του πρωτότυπου «Συνομιλία με τόν δεύτερο ἐγγονό», στον οποίο ὁ Ἕλληνας κύπριος ποιητής ἀφιερώνει τῆς συνθέσεις του πού ἐδῶ ἀκολουθοῦν, σύμφωνα μέ τή σειρά δημοσίευσής τους, κατά τό πλεῖστον σέ διάφορα περιοδικά.

Την παρούσα ἔκδοση ἐπιμελήθηκε ὁ καθηγητής Γιώργος Χατζηκωστής.

* Titolo originario Συνομιλία με τόν δεύτερο ἐγγονό (Colloquio col secondo nipote), al quale il poeta grecocipriota dedica i componimenti che qui si susseguono secondo il loro ordine di pubblicazione, a più riprese su diversi periodici.

La presente edizione è stata curata dal Prof. Gheorghios Chatzikostis..

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Έχουν περάσει κιάλας είκοσιένα χρόνια από την ημέρα που είχα την τύχη να διαβάσω στην «*Ανθολογία Νεοελληνικοῦ Διηγήματος*» (προλογισμένη από τον καθηγητή Γεώργιο Ζώρα) τὸ «*Ταξίδευε...*» τοῦ Χρυσάνθη. Ἡ ἀφηγηματικὴ τεχνικὴ του καὶ ἡ ζωντάνια τοῦ ὕφους του, μαζί με τὴν παράξενη περιπέτεια τοῦ πρωταγωνιστῆ, θύματος τῆς προκατάληψης καὶ τῆς θρασύτητας τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας (τὴν ἐποχὴ πού ἡ Κύπρος ἦταν ἀποικία τῆς Μεγαλειότατης Ἀλβιόνας), ἔκαμαν νὰ γεννηθεῖ μέσα μου ἡ ἐπιθυμία νὰ γνωρίσω κι' ἄλλα ἔργα τοῦ συγγραφέα. Ἔτσι, μ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, τοῦ ἔστειλα μιὰ ἐπιστολὴ, ταχυδρομώντας τὴν στὸν παιδίατρο τάδε, διευθυντῆ – ἐκδότη τοῦ περιοδικοῦ τάδε καὶ μετὰ τὸ ὄνομα τῆς πόλης του, ὅπως φαινόταν στὴ σύντομη βιβλιογραφικὴ σημείωση πού προτασσόταν στὸ διήγημα. Χάρης σ' ἓνα τέτοιο ὄνομα οἱ ἐλπίδες μου δὲν διαψεύσθηκαν, ὅπως συνέβη μερικὰ χρόνια πρὶν – μετὰ ἓνα δρομολόγιο πρὸ ριψοκίνδυνου – μετὰ τὸν ἀθηναῖο ποιητὴ Μῆτσο Λυγίζο καὶ τὸν βουλευτὴ Ἰωαννίνων Εὐάγγελο Ἀβέρωφ-Τσοίτσα¹.

Ὁ γιατρός-ποιητῆς Κ. Χρυσάνθης ἔχει σήμερα στὸ ἐνεργητικὸ του πάνω ἀπὸ ἑξήντα χρόνια ἀφιερωμένα στὸν Ἀσκληπιὸ καὶ στὶς Μοῦσες. Naί, στὶς Μοῦσες, στὸν πληθυντικὸ, γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα πολυεδρικοῦ συγγραφέα, εἶναι, στὸν ὑπέρτατο βαθμὸ, ἓνας συγγραφέας πολυγράφος, πού δὲν ἔκλεισε ποτὲ τὰ δνειρὰ του στὸ συγτάρι. Δημοσίευσε ποιήματα καὶ διηγήματα, πρῶτα σὲ περιοδικὰ πανελληνίας κυκλοφορίας κι ἔπειτα σὲ ὀγκώδεις συλλογές, καθὼς καὶ μυθιστορήματα, θεατρικὰ ἔργα, μεταδιδόμενα σχεδὸν πάντα ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, δοκίμια καὶ μελέτες – πού ἐκτείνονται ἀπὸ τὴ λαογραφία ὡς τὴν ἱστορία τῆς ἱατρικῆς – μετὰ στιγμῆς ἀφιερωμένες στὴ μουσικὴ. Ἔνας dilettante, λοιπόν; Ἀσφαλῶς ὄχι, γιὰ κάποιον πού φέρνει αὐθόρμητα στὴ σκέψη τὸν δικὸ μας Λορέντζο τὸν Μεγαλοπρεπῆ, ὁ ὁποῖος ἀσχολήθηκε μετὰ ὅλα, μετὰ τὴν ἴδια ἐπιμέλεια καὶ προσήλωσι, πού ἔκαμε τοὺς κριτικούς νὰ μιλήσουν γιὰ τὸν «θετικὸ ντι-λετταντισμὸ» του.

1. Ἀπὸ τὰ ἔργα τους ἀγόρασα ἀντίστοιχα τὴ συλλογὴ «*Δίοδος*» καὶ τὸ μυθιστόρημα «*Ἡ φωνὴ τῆς γῆς*» σ' ἓνα βιβλιοπωλεῖο στὸ Βραχῶρι. Εἶχα μπεῖ γιὰ νὰ ρίξω μιὰ ματιὰ σ' ἓνα βιβλίο τοῦ Λυγίζου πού ἦταν ἐκτεθειμένο στὴν προθήκη καὶ νὰ σκοτώσω μέρος τῆς ὥρας ἀπὸ τὴ στάση τοῦ λεωφορείου Ἀθηνῶν-Ἡγουμενίτσας. Στὴ διάρκεια τῆς ἀναμονῆς πῆρα νὰ μετροφυλλῶ ἓνα ἀντίτυπο τοῦ μυθιστορήματος πού βρισκόταν στὴν ἄκρη τοῦ ραφιοῦ. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ὑπῆρχαν διάλογοι στὰ ἰταλικά, πού μ' ἔκαμαν νὰ θελήσω νὰ γνωρίσω τὴν πλοκὴ τοῦ ἔργου. Ὅταν ἔπειτα ἀπὸ μῆνες, καὶ ὄχι μετὰ λίγο κόπο, τέλειωσα τὴν ἀνάγνωσή τους, ἔστειλα στοὺς ἀντίστοιχους ἐκδότες ἓνα ἀντίγραφο τῶν κριτικῶν μου παρατηρήσεων πού εἶχα κάμει, μετὰ ἓνα σημείωμα καὶ μετὰ τὴν παράκληση νὰ τὸ παραδώσουν στοὺς παραλήπτες. Ὁ Λυγίζος μετὰ ἐξουσιοδότησε νὰ μεταφράσω κάτι ἀπὸ τὴ «*Δίοδο*» καὶ ὁ Ἀβέρωφ-Τσοίτσα μετὰ πληροφόρησε ὅτι ἡ ἰταλικὴ μετάφραση τοῦ μυθιστορήματος ἦταν ἤδη ὑπὸ ἐκτύπωση καὶ μετὰ προσκάλεσε νὰ τὸν συναντήσω κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ καλοκαιριοῦ στὸ Μέτσοβο. Τὸ ἔκαμα τὸ καλοκαίρι τοῦ 1971 μετὰ τὸν γιό μου Λεοπόλδο, φιλοξενούμενον στὸ «*Ἀρχοντικὸ*» του. Τὴν ἐπόμενη μέρα, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπίσκεψης στὸ Τυροποιεῖο, μοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψει γρήγορα στὴν πρωτεύουσα γιὰ ἀναπόφευκτους λόγους πού δὲν καθόρισε. Τὸν λόγο τὸν ἔμαθα ὅταν, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς μέρες, ἀκουσα ἀπὸ τὴν τηλεόραση στὴν Ἰταλία ὅτι εἶχε καταδικασθεῖ σὲ μιὰ περίοδο φυλάκισης γιὰτὶ εἶχε, πρὶν ἀπὸ τὴ συνάντησή μας στὸ Μέτσοβο, φιλοξενήσει στὸ σπίτι του στὴν Ἀθήνα περισσότερα ἀπὸ τρία πρόσωπα ταυτόχρονα. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὴν Ἑλλάδα «κυβερνοῦσε» ἡ Χούντα τῶν συνταγματαρχῶν.

Σύμφωνα με τὸν Κώστα Προυσή, στὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή τοῦ Χρυσάνθη τὰ πρωτεῖα κατέχει ἡ ποίηση. Τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τῆς εἶναι, σύμφωνα με τοὺς περισσότερους, ὁ πλοῦτος τῆς γλώσσας, εἰκονοπλαστικῆς καὶ ἐκφραστικῆς, ὁποιοδήποτε κι ἂν εἶναι τὸ περιεχόμενο. Αὐτό, κατ' ἐξοχὴν, ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν ἱστορία, ἢ ὁποῖα παίρνει στοιχεῖα συμβολικὰ καὶ γίνεται λυρική εἴτε ὁ ποιητὴς στρέφεται σὲ ἐπεισόδια καὶ μορφές τοῦ πῶ μακρινοῦ παρελθόντος εἴτε ἐμπνέεται ἀπὸ τὶς τραγικὲς ἐξελίξεις τῆς σύγχρονης ἱστορίας τῆς Κύπρου.

Ὁ Γιῶργος Χατζηκωστῆς ἔχει παρομοιάσει τὴν ποιητικὴ παραγωγή τοῦ συγγραφέα μας με ἓνα ἀληθινὸ λατομεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἐξορύξει τὸ ὕλικό πού τὸν θέλγει περισσότερο. Αὐτὴ ἐγκωμιάζει τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν πατρίδα, ἐκθειάζει τὴν εἰρήνη καὶ καταδικάζει τὸν πόλεμο, τραγουδᾷ τὸν ἔρωτα καὶ τὴ φύση, τὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο, ἐξυμνεῖ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν τέχνη, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, με μιὰ προδιάθεση νὰ ἐκφράζεται ἀφοριστικά, με φράσεις ἐπιγραμματικὲς καὶ στὴ λακωνικότητα καὶ στὴ θεματικὴ τους, πρᾶγμα πολὺ πῶ ἐκδηλο καὶ ἐμφανὲς στὴ θεατρικὴ του παραγωγή, ὅπως εἶχαμε κάποτε ἐπισημάνει μεταφράζοντας τὴν «Ἀξιόθεα» του.

Ὁ ὀρισμὸς πού, κατὰ τὴν ἄποψή μας, χαρακτηρίζει – ὅσο γίνεται καλύτερα – τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο, τοὺς πόθους καὶ τὶς ἰδέες, τῶν ὁποίων γίνεται κήρυκας, εἶναι ἐκεῖνος τοῦ «ποιητῆ τῆς πατρίδας καὶ τῆς οἰκογένειας», ὅπως σὲ πολλὲς εὐκαιρίες ἔχομε ὑπογραμμίσει, ἀφοῦ ἡ πατρίδα καὶ ἡ οἰκογένεια, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι τοῦ εἶναι θέματα προσφιλή, εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνοδεύει ἓνας μεγαλύτερος λυρικός ἐνθουσιασμός. Ἄλλωστε τὰ θέματα αὐτά, ἐνισχυμένα ἀπὸ μιὰ θρησκευτικὴ βαθιὰ ριζωμένη στὴν Ὁρθοδοξία, διαπερνοῦν καὶ τὸν ἀφηγηματικὸ του κόσμο. Ἀναλογίζεται κανεὶς «Τὸ Ἐσθήμα τῶν Σκλάβων», τοῦ ὁποίου ὁ τίτλος, ἀπὸ μόνος του ἤδη, μᾶς δίνει τὴ σημασία πού ὁ συγγραφέας ἀποδίδει στὸ παρελθόν, ἀνακαλούμενο, ὅπως ἔκαμε ὁ Manzoni τῶν «Μνηστευμένων» (*I Promessi sposi*), στὴν ὑπηρεσία τοῦ παρόντος.

Τὸ δημοσίευσε με τὸ ψευδώνυμο Κ. Φωτεινὸς στὸ περιοδικὸ «Καιροὶ τῆς Κύπρου» κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸ ζυγὸ. Θέμα του ἡ ἐξέγερση τῶν Κυπρίων (1426-1427) κατὰ τῶν Φράγκων κυριάρχων, ἔνοχων στὰ μάτια τους γιατί δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς προστατέψουν ἀπὸ τοὺς Μαμελούκους, οἱ ὁποῖοι, τὸ 1426, προτοῦ ἐπανέλθουν στὴν Αἴγυπτο – σέρνοντας ἄλυσσοδεμένο τὸν ἠττημένο, στὶς 7 Ἰουλίου στὴ Χοιροκοιτία, βασιλιὰ – λεηλάτησαν ἄγρια τὸ νησί. Τῆς ἐπανάστασης ἠγήθηκε ἓνας ντόπιος ἥρωας, κάποιος Ἀλέξης, πρῶν βασιλικὸς ταχυδρόμος, τὸν ὁποῖο ὁ λαὸς αὐθόρμητα ἀνακήρυξε «ρήγα» καὶ ὁ ὁποῖος τὸν Μάϊο τοῦ ἐπόμενου χρόνου θανατώθηκε με ἀπαγχονισμό, ὅταν γύρισε ὁ «νόμιμος» βασιλιάς, πού ἐλευθερώθηκε με ἀντάλλαγμα τὴν καταβολὴ ἐτήσιου φόρου στὸ Κάϊρο².

Ἀναμφίβολα ἡ τελικὴ κρίση γιὰ τὸν Χρυσάνθη ἀνήκει στὶς ἐπόμενες γενιές. Ὅπωςδήποτε ὁμως εἴμαστε βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ μπορέσουν νὰ μὴ τοῦ ἀναγνωρίσουν

2. Ὁ τίτλος τοῦ ρήγα, πού δόθηκε στὸν πρῶν βασιλικὸ ταχυδρόμο – γιὰ τὴν ἱστορία – ἀπὸ τὸν λαό, τοῦ ἀπονεμήθηκε ἀπὸ τὸν παπὰ-Θύμιο, στὸν ὁποῖο δόθηκε ἓνας ρόλος ὄχι κατώτερος ἐκείνου τοῦ πρωταγωνιστῆ, γιατί ὁ συγγραφέας θέλησε νὰ ἐξάρει τὴ συμβολὴ τοῦ κλήρου τῆς Ὁρθόδοξης Κυπριακῆς Ἐκκλησίας στὴν ἐθνικὴ ὑπόθεση, με σαφὴ ὑπαινιγμὸ στὸν ἠρωϊκὸ Ἀγῶνα, πού σημείωσε

τήν τιμή διτι συνέβαλε με τή γραφίδα του στην απελευθέρωση τῆς Κύπρου ἀπό τοὺς ἄγγλους ὅπως καὶ σέ μίαν, ὄχι μακρινή, δημιουργία μιᾶς πατρίδας ἐνιαίας, ἐλεύθερης, ἀνεξάρτητης καὶ κοινῆς γιὰ ὅλα τὰ τέκνα τῆς, Ἕλληνες καὶ Τούρκους, ἔτσι ὅπως τὴν ὄνειρεύτηκαν καὶ πέθαναν γι' αὐτήν, με τὸ ὄπλο στὸ χέρι, στὰ χρόνια τοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος ὁ Γρηγόρης Αὐξεντίου, ὁ Μιχάλης Παρίδης, ὁ Ἀνδρέας Κάρολος, ὁ Φώτης Πίττας, ὁ Ἡλίας Παπακυριακοῦ, ὁ Χρῖστος Σαμάρας καὶ τόσο ἄλλοι.

Καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἔκδοση, με τὴν εὐκαιρία τοῦ ἐρχομοῦ στὸν κόσμον τοῦ δευτέρου ἐγγονοῦ, ὅπως ἔγινε με τὰ «*Τραγοῦδια γιὰ τὸν ἐγγονό*» γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ πρώτου, ξαναζοῦν τὰ αἰσθήματα ποὺ ἔχουν κατ' ἐξοχὴν σφραγίσει καὶ σφραγίζουσι τὴν ποίηση τοῦ Χρυσάνθη: πατρίδα καὶ οἰκογένεια, ἑλληνικότητα καὶ ὀρθοδοξία, Κύπρος καὶ Ἑλλάδα, θέματα ἀγαπημένα σ' ἕναν ποιητὴ ποὺ αἰσθάνεται με παλιὰ καρδιὰ καὶ νῦν πνεῦμα.

Στὸν μικρὸ αὐτὸ τόμον, ποὺ ὁ ποιητὴς τὸν φαντάζεται ὡς

*«..... τὸ χαριτωμένο βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ
πάνω στὰ γόνατα τῆς Παναγίας
ποὺ τὸ διαβάξει στὰ ἐγγονάκια ὄλου τοῦ κόσμου»,*

ἀναβρῦζουσι μέσα ἀπὸ τὴν παλιὰ καρδιὰ του οἱ πιὸ τέλειες καὶ τρυφερὲς εἰκόνες. Αὐτὲς μπορεῖ νὰ μὴν ἀρέσουν σ' ἐκείνους οἱ ὅποιοι – στὸν αἰῶνα μας αὐτὸν τῆς ψεύτικης σοφίας καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν – ἔχουν συνεργήσει στὴν ἐκβαρβάρωση τῶν ἡθῶν, ἀφ' ὅτου χαρακτηρίσθηκε «ὄπιο τῶν λαῶν» κάθε θρησκευτικὸ πιστεύω (σκέφτεται κανεὶς τὴν Ἀλβανία ποὺ μέχρι πρὶν λίγο ἀποτελοῦσε μιὰ χώρα χωρὶς ἐκκλησιᾶς, χωρὶς τζαμὰ καὶ συναγωγές!), ξεχνώντας ὅτι, κατὰ τὴ φράση τοῦ Βολταίρου, ὅπου τυχὸν δὲν ὑπάρχει θρησκεία θάπρεπε νὰ τὴν ἐφεύρομε. Αὐτὴ εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα στὸν κόσμον ποὺ μπορεῖ νὰ καθοδηγήσει τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορὰ στὴ λεωφόρον τῆς ἀληθινῆς προόδου, ἡ ὅποια, διανυόμενη με εἰλικρίνεια καὶ ταπεινότητα, μᾶς κάνει νὰ αἰσθανόμαστε πολῖτες τοῦ κόσμου πρὶν ἀκόμη αἰσθανθοῦμε πολῖτες ἐπὶ μέρους

τὸ 1959 τὸ τέλος τῆς ἀγγλικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνεξαρτησίας στὸ νησί. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Λευκωσίας ἀναγνωρίζεται στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἀκόμη καὶ ἀπ' τοὺς κυρίαρχους ὡς «Ἐθνάρχης» τῆς ἑλληνικῆς πλειονότητας καί, συνεπῶς, ἡ αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, μέσω τῆς Ἐθναρχίας, ἀνέπτυξε ἀκόμη καὶ στὰ σκοτεινὰ χρόνια, ὅπως ἐκεῖνα τῆς Τουρκοκρατίας, ἕνα ρόλον πρωταγωνιστικὸν στὴ ζωὴ τοῦ νησιοῦ σὲ ὅλα τὰ ζητήματα, ἐθνικὰ, πολιτικὰ, ἀστικά, ἐκπαιδευτικὰ, κοινωνικὰ καὶ οικονομικὰ. Ἀναλογίζεται κανεὶς, γιὰ παράδειγμα, τίς βίαιες ἀντιβρετανικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Ὀκτωβρίου 1931 ποὺ ἐξεργράγησαν μέσα στὸ πνεῦμα τοῦ μακρινοῦ 1821, ὡς συνέχεια ἐνὸς φλογεροῦ διαγγέλματος, τὸ ὅποιο κυκλοφόρησε σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Νικοδόμη Μυλωνᾶ. Ὁ δραστήριος ἱεράρχης, τὸν ὅποιο ἔπειτα ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνια, μιμήθηκε με μεγαλύτερη τύχη – ἐπειδὴ ἔφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου – ὁ μέγας Μακάριος, παρακινούσε πρὸ πάντων τοὺς νέους νὰ πολεμήσουν τὴν κτηνώδη βία τοῦ καταπιεστή, στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὑπερασπιστῆ τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Ἠθικῆς, τῆς Ἐλευθερίας καὶ ὄλων τῶν Ἀξιών ποὺ προσβάλλονταν ἀπὸ τὸν τύραννον, με τὴν βεβαιότητα δι' Ἐκείνου θὰ ἦταν με τὸ μέρος τῶν καταπιεσμένων, γιὰτὶ «δὲν ἔχει δημιουργήσει τοὺς λαοὺς του καὶ τὰ πλάσματά του γιὰ νὰ εἶναι δοῦλοι τῶν ἄλλων».

πατρίδων, αποκαθιστώντας την πληρέστερη αρμονία ανάμεσα στη γενναιοδωρία της καρδιάς και την αυστηρή λογική του νοῦ.

Ἐκ τῶν δὲ γεννιέται καὶ ἡ προτροπὴ τοῦ ποιητῆ:

«Ἄς ἀνεβοῦμε στοὺς ἀπέραντους οὐρανοὺς,
ὧ ἀγαπημένε μου ἔγγονέ, ἄς ἀνεβοῦμε
στὶς γαλάζιες ἐποχές,

.....
ἀνάμεσα στὶς ἀπέραντες πλατεῖες τοῦ κόσμου
ν' ἀναζητήσουμε καὶ νὰ προσφέρουμε δῶρα στὴν Ἁγάπη,
ὧ ἀγαπημένε μου ἔγγονέ».

Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ ἐξηγήσουμε γιὰτὶ ὁ ἔνθερος πατριωτισμὸς τοῦ Χρυσάν-
θη – σ' ὄλο τὸ ἔργο του ὡς ποιητῆ καὶ ὡς πεζογράφου – δὲν γνωρίζει τόνους σοβι-
στικούς, ἀφοῦ τὸ καλὸ τῆς πατρίδας μπορεῖ νὰ προέλθει μόνο – καὶ τὸ διδάσκει ἡ
Ἑλβετία – ἀπὸ τὴν πολιτισμένη συμβίωση τῶν δυὸ διαφορετικῶν ἐθνικῶν της
ὁμάδων, ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ μόνο μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ ὁ πολιτισμὸς τοῦ νοῦ καὶ τῆς
καρδιάς.

(Μετάφραση: Γ. Χατζηκωστής)

Michele Iannelli

DUE PAROLE AI LETTORI

Corre ormai il ventunesimo anno dal giorno in cui ebbi la ventura di leggere nell' *Antologia del racconto neogreco* (con prologo del prof. Gheorghios Zoras) "Ταξίδευε..." di Chrysanthis. La cui tecnica espositiva e la vivacità dello stile, unitamente alla singolare avventura del protagonista, vittima della spregiudicatezza e della prepotenza della polizia inglese (all' epoca Cipro era colonia di Sua Maestà *Albione*), fecero nascere in me il desiderio di conoscere altri scritti dell' autore. Così gli inviai una lettera in tal senso, indirizzando al signor pediatra tal dei tali, direttore-editore della rivista tal dei tali, più il nome della città natale, come si ricavava dalla breve nota biobibliografica premessa al racconto. Grazie a tanto nome le mie speranze non andarono deluse, così come – con un *iter* epistolare meno avventuroso – m' era capitato qualche anno prima col poeta ateniese Mizzos Lygizos ed il deputato di Joännina Evangelos Averof-Tossizzas¹.

Il medico-poeta K. Chrysanthis oggi ha al suo attivo oltre un sessantennio di dedizione ad Esculapio ed alle Muse. Sì, alle Muse, al plurale, poiché, oltre ad essere un autore poliedrico, è un poligrafo d' eccezione, che non ha mai chiuso i suoi sogni in un cassetto. Ha dato alle stampe poesie e racconti, affidandoli prima a questo o a quel periodico nell' ambito panellenico e poi a voluminose raccolte, nonché romanzi, opere teatrali, contemporaneamente quasi sempre radiotrasmesse, saggi vari e studi – che spaziano dal folclore alla storia della medicina – con momenti dedicati alla musica. Un dilettante, dunque? Di certo no, per cui viene spontaneo pensare al nostro Lorenzo il Magnifico, che trattò di tutto, con pari impegno ed adesione, il che ha indotto i critici a definire *dilettantismo positivo* il suo.

Secondo Kostas Prusis, nella produzione artistica del Chrysanthis, la palma va data alla poesia. Suo principale segno caratteristico, secondo i più, è la ricchezza della lingua, immaginifica ed espressiva, qualunque ne sia il contenuto. Questo in prevalenza si rifà alla storia, che assume connotati simbolici e si fa lirica, sia che il poeta si rifaccia ad episodi ed a figure del passato più remoto sia che si ispiri ai tragici sviluppi della storia contemporanea di Cipro.

1. Ne acquistai rispettivamente la raccolta *Δίοδος* ed il romanzo. *Ἡ φωνὴ τῆς γῆς* in una libreria di Vracori. Vi ero entrato per dare uno sguardo al volume di Lygizos esposto in vetrina e consumarvi così parte della sosta dell' autobus Atene-Igumenizza. Nell' attesa mi misi a sfogliare la copia del romanzo che stava sulla punta del bancone. Qua e là vi erano battute in italiano, per cui ne volli conoscere la trama. Quando dopo mesi e con non poca fatica terminai di leggerli, inviai ai rispettivi editori copia delle recensioni che ne avevo fatto con un biglietto, con la preghiera di consegnarli ai destinatari. Lygizos mi autorizzò a tradurre dal suo *Δίοδος* ed Averof-Tossizzas mi comunicò che la versione italiana del romanzo era già in corso di stampa e m' invitò ad andarlo a trovare durante l' estate a Metzovo. Lo feci nel 1971 con mio figlio Leopoldo, ospiti nel suo *Arkontikò*. Il giorno seguente, durante la visita al Tiropiòn, accennò al suo prossimo rientro nella capitale per imprecisati *motivi indifferibili*. La ragione mi fu nota quando, dopo alcuni giorni, in Italia appresi dalla televisione che era stato condannato ad un periodo di detenzione, per avere, prima del nostro incontro a Metzovo, ricevuto in casa ad Atene più di tre persone contemporaneamente. All' epoca la Grecia era governata dalla giunta dei colonnelli.

Gheorghios Chatzikostis ha paragonato la produzione poetica del nostro autore ad una vera e propria cava, dalla quale ciascuno può estrarre il materiale che più lo alletta. Essa celebra la libertà e la patria, esalta la pace e condanna la guerra, canta l' amore e la natura, la vita e la morte, inneggia alla bellezza e all' arte, al passato ed al presente. Con una predisposizione ad esprimersi aforisticamente, con battute epigrammatiche quanto a brevità e tematica, cosa ben più evidente e vistosa nella produzione teatrale, come a suo tempo abbiamo notato traducendone l' *Axiothea*.

La definizione che secondo noi ne mette in evidenza – più e meglio – la personalità e l' opera, le aspirazioni e le idee di cui si fa araldo, è quella di *poeta della patria e della famiglia*, come in più occasioni abbiamo sottolineato, poiché patria e famiglia, oltre ad esserne i temi preferiti, sono quelli a cui s' accompagna un maggiore impeto lirico. Del resto detti temi, cementati da una religiosità profondamente radicata nell' Ortodossia, ne permeano anche il mondo narrativo. Si pensi a *La Rivolta degli schiavi* (Τὸ ξεσθήκωμα τῶν σκλάβων), il cui titolo di per sé già ci dà il valore che l' autore attribuisce al passato, rievocato, come fece il Manzoni de "I promessi sposi", in funzione del presente.

La pubblicò con il pseudonimo di *K. Forinòs* sul mensile *Kerì tis Kypru* durante la Lotta per la Liberazione dal giogo inglese. Tema la rivolta dei Ciprioti (1426-1427) contro i dominatori Franchi, rei ai loro occhi di non averli saputo difendere dai Mamelucchi, che, nel 1426, prima di ritirarsi in Egitto – trascinandovi in catene il re sconfitto il 7 Luglio a Chirokitìa – saccheggiarono selvaggiamente l' isola. La sommossa fu capeggiata da un eroico Masaniello locale, tal Alexis ex-corriere regio, dal popolo prontamente salutato *riga*, che nel Maggio dell' anno successivo finirà sulla forca, al ritorno del "legittimo" re, liberato in cambio d' un annuo tributo da inviare al Cairo².

Indubbiamente, però, il giudizio finale sul Chrysanthis spetterà alle generazioni future. Siamo certi comunque che non potranno non riconoscergli il merito di avere contribuito con la penna alla liberazione di Cipro dagli Inglesi, nonchè ad una non lontana formazione d' una patria una, libera, indipendente e comune a tutti i suoi figli, sia Turchi sia Greci, così come la sognarono e per essa morirono, armi in pugno, negli anni della Lotta per la

2. Il titolo di re, dato all' ex-corriere regio – per la storia – dal popolo, nel dramma gli viene conferito dal papàs Thìmios, al quale è attribuito un ruolo non inferiore a quello del primo, poiché l' autore ha voluto mettere in risalto il contributo dato dal clero della Chiesa Ortodossa Cipriota alla causa nazionale, con chiara allusione all' eroica Lotta che segnò nel 1959 la fine del dominio inglese e l' inizio per l' isola dell' indipendenza. L' arcivescovo di Nikosìa è stato nel tempo riconosciuto anche dai dominatori come l' *Ethnarca* della maggioranza greca e, conseguentemente, la Chiesa autocefala di Cipro, attraverso l' *Ethnarchia*, ha svolto, anche nei tempi bui come quelli della Turcocrazia, un ruolo di protagonismo nella vita dell' isola, in tutte le questioni etniche, politiche, civili, sociali ed economiche. Si pensi, per fare un esempio, alle violente manifestazioni antibritanniche, dell' Ottobre 1931, scoppiate nello spirito del lontano 1821 a seguito dell' infiammato proclama, diffuso in migliaia di copie, del vescovo del tempo Nikodemos Milonàs. L' energico prelado, che dopo venticinque anni è stato emulato con maggiore fortuna – per la pienezza dei tempi – dal grande Makàrios, esortava soprattutto i giovani a combattere la bestiale violenza dell' oppressore, in nome di Dio, difensore della Giustizia, della Morale, della Libertà e di tutti i Buoni insultati dal tiranno, nella convinzione che Egli fosse dalla parte degli oppressi, poiché "non ha creato i Suoi popoli e le Sue creature perché fossero schiavi degli altri".

Liberazione Grigòris Afxendiù, Michail Paridis, Andreas Kàrios, Fotis Pittas, Ilias Papakyriakù e Christos Samaras e tantissimi altri.

Ache in questa pubblicazione, in occasione della venuta al mondo del suo secondo nipotino, come già con *I canti del nonno* (Τραγούδια για τὸν ἑγγονό) per l' arrivo del primo, rivivono i sentimenti che hanno maggiormente segnato e segnano la poesia del Chrysanthis: patria e famiglia, grecità ed ortodossia, Cipro e l' Ellade, temi cari ad un Poeta che sente con cuore antico e mente nuova.

Nel presente volumetto, che il poeta immagina come

*“.....il grazioso libro di Gesù
sulle ginocchia della Madonna
che lo legge ai nipotini di tutto il mondo”*,

sgorgano proprio dal suo cuore antico le immagini più squisite e tenere. Esse potrebbero non piacere a coloro che – in questo nostro secolo di falsi lumi e di falsi profeti – hanno contribuito all' imbarbarimento dei costumi, da quando è stato definito *oppio dei popoli* ogni credo religioso (si pensi all' Albania fino a poco tempo fa terra senza chiese, senza moschee e senza sinagoghe!), dimenticando che, a dirla con Voltaire, ove mai la religione non ci fosse, bisognerebbe inventarla. Essa è la sola cosa al mondo che può indirizzare l' umana condotta sulla strada maestra del vero progresso, la quale, se percorsa con sincerità ed umiltà, ci fa sentire cittadini del mondo prima ancora che delle signole patrie, instaurando la più completa sintonia tra la generosità del cuore ed il rigore della mente.

Da qui nasce l' esortazione del poeta:

*“Su andiamo per i cieli sconfinati,
o mio amato nipote, su andiamo
per le azzurrine stagioni,*

.....

*tra le sconfinate piazze del mondo
a cercare ed a donare Amore,
o mio amato nipote”*.

Sufficiente per spiegarci perché l' acceso patriottismo del Chrysanthis – in tutta la sua opera di poeta e di prosatore – non conosce toni sciovinistici, poiché il bene della patria può nascere solo – ce lo insegna la Svizzera – dalla civile convivenza delle sue diverse etnie, da cui solo può nascere la civiltà della mente e del cuore.

Michele Iannelli

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΑ ΤΟΥ ΕΓΤΟΝΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΛΛΟΣ

*Πήρε ο Χριστός το κάλλος της ψυχής του,
σχημάτισε μικρούς αγγέλους καλοσύνης,
σε ίνες τους φύτεψε τριανταφυλλένιες
και κόσμησε τα στήθη των παιδιών του κάθε κόσμου
κι εσέ, μικρή ροδιά στην άνοιξή σου.*

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟ

*Μια θάλασσα με γιασεμιά και πορφυρούς ορίζοντες
χτενίζουν τα μαλλιά σου
και σχήματα ιδεών απ' την αρχαία Ελλάδα
παίζουν στα μάγουλά σου,
άρωμα αγάπης την ανάσα σου ευωδιάζει,
μια φαντασία με τύπους εύκρατους
χορεύει στις κινήσεις σου:
Είσαι ένα απολυτίκιο της Ανάστασης
Θεού και φύσης.*

ΜΕ ΕΥΧΕΣ

*Την αυτοκρατορία του στίχου σου χαρίζω
μ' ελληνικούς αητούς,
φθογγόσημα απ' την Κύπρο
κι απ' το Βυζάντιο την υπέρμαχό μας Παναγία
τη νύμφη την ανύμφευτη για προστασία
(εγώ με τις ευχές μου στο υποπόδιο
του μέλλοντος σου θα εκτιμώ το βήμα σου).*

ΚΥΡΙΕ

*Σου παραδίνω, Κύριε, αμόλυντο
κι' ευάγγελο τον εγγονό μου
να τον ανακηρύξεις εύσμο πολίτη
με γνώμη σταθερή κι ορθόδοξη,
αγωνιστή του ελληνικού φωτός
που κατακόρυφα οδηγεί στο θρόνο σου.*

MIO NIPOTE TRA LA GENTE IN CHIESA

SQUISITEZZA DI GESU'

*Gesù ha preso la squisitezza del suo cuore,
ne ha fatto dei piccoli angeli di bontà,
piantato ha nelle loro fibre delle rose
ed ornato ne ha i petti dei bimbi d' ogni gente,
te compreso, piccolo melograno, nel tuo sbocciare.*

INNO

*Un mare di gelsomini e d' orizzonti porpurei
pettinano i tuoi capelli
ed immagini ideali dell' Ellade d' un tempo
trascorrono sulle tue guance,
un profumo d' amore impregna il tuo respiro,
una fantasia di delicate forme
danza nei moti tuoi:
sei un inno alla Resurrezione
di Dio e della natura.*

AUGURI

*L' impero del verso ti regalo
con aquile elleniche
note musicali di Cipro
e la Madonna nostra protettrice di Bisanzio
la sposa non sposata per difesa.
Io con i mei auguri sulla pedana
del tuo futuro onorerò il tuo cammino.*

T' OFFRO, O SIGNORE...

*T' offro, o Signore, questo mio nipote
immacolato e di buona novella apportatore
onde tu lo proclami aulente cittadino
di salda e retta opinione
atleta di luce ellenica
che diritto conduce al trono tuo.*

ΠΟΣΟΙ

Πόσοι ουρανοί στο βλέμμα σου,
πόσοι ορίζοντες με αγγέλους!
Μια ιστορία πατρίδας στη μιλιά σου
κι ας είναι μόνο ελληνικά φωνήεντα
από χαλκό της Κύπρου.

ΞΑΝΘΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

Στο καθαρό μας μεσημέρι
ξανθή ευτυχία
να περπατάς μες στις ματιές
σαν χάριτης παραδείσου,
και νάχεις δίπλα σου οδηγό, εγγονέ μου,
το πνεύμα του Χριστού,
μ' ελληνικά ψηφία.

QUANTI CIELI

*Quanti cieli nel tuo sguardo,
quanti orizzonti angelici!
Una storia di patria nel tuo linguaggio
e siano soltanto suoni greci
nel rame di Cipro.*

BIONDA FELICITA'

*Nel nostro puro mezzodì,
o bionda felicità,
che tu proceda
come mappa del paradiso
e che tu abbia accanto per guida,
o mio nipote, lo spirito di Gesù
a lettere greche.*

ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΩΝ ΑΣΤΡΩΝ

ΚΑΛΩΣ ΜΑΣ ΗΡΘΕΣ

Καλώς μας ήρθες απ' τα μέρη του Θεού
 εύοσμο κρίνο γαλανό
 μικρή κοκκίδα αγγελικής φωνής
 όταν γυρίζει η άνοιξη του κόσμου
 και παίζει στα κεφάλια των παιδιών
 σαν τη ματιά της Παναγίας.
 Καλώς μας ήρθες,
 χρυσή ανθοδέσμη απ' το παράθυρο
 των υψηλών ιδεών.

ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ

Στις γειτονιές του φεγγαριού θα γράψω τ' όνομά σου
 να το σκορπίζουν τ' άστρα
 και να το συλλαβίζουνε στον άνεμο
 με τα φτερά τους τ' ασημένια οι άγγελοι
 να γίνει μια τοποθεσία μες στ' άπειρο
 τοποθεσία ελληνική
 χωρίς χαρτογραφίες και τίτλους.

ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΟΥ ΠΕΡΠΑΤΗΜΑ

Τους γαλανούς θα στρώσω στα ποδάρια σου ουρανούς
 στο πρώτο σου περπάτημα,
 το φίλο μου ήλιο να κρατά το χέρι σου
 έτσι καθώς θα σκαρφαλώνεις στα οροπέδια του Θεού
 και των καλών ανθρώπων
 και θα μαζέψω τους χαρταετούς του κόσμου
 να σου χαρίζουν εύθυμες στιγμές
 σαν προσευχές αγγέλων
 στου παιγνιδιού τις λιτανείες.

NEI RIONI DELLE STELLE

BENVENUTO TRA NOI

*Benvenuto tra noi dalle plaghe divine,
o profumato ceruleo giglio
piccolo grano di voce angelica,
quando la primavera fa ritorno nel mondo
e sulle teste gioca dei bimbi
come lo sguardo della Madonna.
Benvenuto tra noi, prezioso mazzolino di fiori,
dal' alto della finestra del mondo delle idee.*

NEI RIONI DELLA LUNA

*Nei rioni della luna scriverò il tuo nome
perché le stelle lo diffondano
e gli angeli colle loro ali d' argento
al vento lo vadano sillabando
onde nel firmamento diventi un sito
un sito ellenico
senza cartografie e appellativi.*

PER LA TUA PRIMA PASSEGGIATA

*L' azzurro dei cieli stenderò ai tuoi piedi
per la tua prima passeggiata
e la tua mano tenga quella del mio amico sole
così come quando ascenderai ai pianori di Dio
e della brava e buona gente
ed io raccoglierò gli aquiloni del mondo
perché ti donino sereni istanti
come preghiere d' angeli
nelle manifestazioni ricreative.*

ΜΕΣ ΣΤΗ ΛΙΑΚΑΔΑ

Ας φύγει τώρα η αγωνία του μέλλοντος
κι ας παίξουμε μες τη λιάκαδα
τις ιστορίες των όμορφων καιρών
και των ανθρώπων με τα ρόδα στα μαλλιά τους,
των γλυκομίλητων παραμυθιών το χρώμα
που τρέμει μες στα κύματα των φυλλωμάτων,
ας βάλουμε στο στήθος για σημαία των πατρίδων
τις γειτονιές της Λευκωσίας,
το βλέμμα του Χριστού.
Το τώρα αξίζει πιο πολύ από χίλιες υποσχέσεις
για παραδείσιες ευτυχίες.

ΠΑΜΕ

Πάμε για τους μεγάλους ουρανούς,
αγάπη μου, εγγονέ μου, πάμε
για τις γαλάζιες εποχές,
πάμε για πράξεις καθαρές,
αγάπη μου εγγονέ μου,
για τα γαλάζια μάτια του Θεού,
μες τις απέραντες πλατείες του κόσμου
να βρούμε Αγάπη και να δώσουμε,
αγάπη μου εγγονέ μου.

NELLA CALDA LUCE SOLARE

*Or vada via la cura del futuro
e nella calda luce solare rappresentiamo
le storie dei bei tempi andati
e della gente con le rose nei capelli;
delle dolci fiabe il colore
che trema tra l' ondeggiar della verzura
sul petto poniamo per bandiera della patria,
dei rioni di Nicosia:
al presente lo sguardo di Cristo
val ben più di mille promesse
di paradisiache felicità.*

SU ANDIAMO

*Su andiamo per i cieli sconfinati,
o mio amato nipote, su andiamo
per le azzurrine stagioni,
su via per delle nobili imprese,
o mio caro nipote,
per gli occhi azzurri di Dio,
tra le sconfiniate piazze del mondo
a cercare ed a donare Amore,
o mio amato nipote.*

ΕΝΑ ΤΡΙΦΥΛΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΓΓΟΝΟ

Η ΚΥΠΡΟΣ ΕΥΩΔΙΑΖΕΙ...

Η Κύπρος ευωδιάζει και στο δεύτερο εγγονό μου:
 έχει μια χάρη απ' τα τοπία της ανεμώνας,
 χειρονομεί με γράμματα των ουρανών,
 που γράφουνε τ' αστέρια στο βιβλίο της νύχτας,
 λέξεις δεν συλλαβίζει κι όμως σου μιλά
 με το μεγάλο νόημα της ανάσας του.
 Αχ! τότε θάρθει η λεβεντιά του
 και να γεμίσει ο ίσκιος του το χώρο
 σαν την παλάμη του Θεού!

ΥΠΟΔΟΧΗ

Η Λευκωσία σε δέχεται σε κάλυκα ερυθρό
 στις ώρες που αναπνέει το παραδείσιο δειλινό
 μ' ελληνικές προθέσεις.
 Η κατοικία σου θάναι ο λύχνος της αγάπης
 που διασκορπίζει τις αντωνυμίες των ίσκιων
 κι ο πλούτος σου διαμάντια της καρδιάς μας,
 αυτό το ωραίο βιβλίο του Χριστού
 στα γόνατα της Παναγίας που το διαβάζει
 στα εγγόνια όλου του κόσμου.

ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΑΙ

Επικαλούμαι την Κυρά των Αμπελιών
 πνεύμα χαρούμενο να στάζει στο κεφάλι σου,
 δεσμούς φιλίας στον κήπο της καρδιάς σου,
 τη γλώσσα σου να γαλουχεί μ' αηδόνια
 και μέλι υγείας κι αστέρια να φυτεύει στη ζωή σου
 της ομορφιάς σου κόκκινες λατρείες
 όπως τα δειλινά της Λευκωσίας.

UN TRIFOGLIO PER IL MIO SECONDO NIPOTE

CIPRO SPANDE I SUOI PROFUMI...

*Cipro spande i suoi profumi anche sul secondo mio nipote:
ha la grazia dei luoghi in cui l' anemone fiorisce,
gesticola con i caratteri dei cieli,
con cui le stelle scrivono nel libro della notte,
parola non profferisce eppur ti parla
col forte cenno del suo respiro.
Ah! quando arriverà che fatto adulto
della sua ombra riempia lo spazio intorno
come il palmo della mano di Dio!*

ACCOGLIENZA

*In un calice rosso Nicosia t' accoglie
nell' ora in cui il paradisiaco tramonto
respira di ellenici propositi.
La tua dimora sarà la luce dell' amore,
che disperde le antinomie delle ombre,
e la tua ricchezza gioia del nostro cuore,
questo sarà il grazioso libro di Gesù
sulle ginocchia della Madonna
che lo legge ai nipotini di tutto il mondo.*

INVOCAZIONE

*Invoco la Signora delle Viti
a che infonda nella tua testa spirito giocondo
e legami d' amicizia nell' orto del tuo cuore,
la tua lingua allatti di usignuoli
e stelle e miele di prosperità nella tua vita sémini
e per la tua bellezza passioni accese
come i tramonti di Nicosia.*

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΓΓΟΝΟΥ

I

Κι ανοίγουν φώτα διάπλατα ως τον ουρανό
 ένα χαμόγελο ανάμεικτο με παπαρούνες
 πνεύμα του μέλλοντος παντού στον κύκλο που τον περιβάλλει
 οσμή περίλαμπρη
 κατάφορτες με στάχνα πεδιάδες
 κι απάνω απ' όλα του Θεού το βλέφαρο ανοιχτό
 στην πατρική εποπτεία του.

II

Οι λιτανείες της παπαρούνας στη γωνία του δειλινού
 περίλαμπρα υποδέχονται την άφιξή σου
 απ' τ' ουρανού τις εύφορες χρονιές.
 Καθρέφτες μουσικοί αντικατοπτρίζουν
 την ένθεη παρουσία σου.
 Μικρό περιστεράκι τ' ουρανού
 «καλώς μας ήρθες» μ' ένα στίχο ουρανικό
 το πρώτο κλάμα σου.

III

Άρωμα γιασεμιού πλημμύρισε η ζωή μας:
 είσαι μια μεταμόρφωση στο χώρο μας
 μια άνοιξη νέα.
 Την Παναγία εκλιπαρώ στο χώρο μας
 να σου διδάξει την αγάπη της ζωής,
 το υπέροχο ένδυμα της λάμψης,
 τους καθαρούς συλλογισμούς,
 τον έρωτα του κάλλους.

IV

Από το χέρι πάρε τον, Χριστούλη μου,
 μια γρήγορη βολτίτσα στις παλιές της Λευκωσίας γωνιές
 να νοιώσει την παλάμη των απλών ανθρώπων
 το αστείρευτο τους «καλημέρα»
 μες στα μετάξια του χαμόγελού τους.
 Και φέρε τον χαρούμενο στην αγκαλιά μας
 ευχή Θεού και μια έμπνευση της προκοπής.

L' AVVENTO

I

*E luci ampie si dispiegano fino al cielo
un sorriso commisto di papaveri
spirito del futuro ovunque nel cerchio che l' avvolge
acuto profumo
campi stracarichi di spighe
e su tutto l' occhio vigile di Dio
nella sua sollecitudine di padre.*

II

*In sullo scorcio della sera litanie di papaveri
con grande sfolgorio accolgono il tuo arrivo
dalle feconde stagioni del cielo
e musici specchi riflettono
la tua divina apparizione.
O piccolo colombo del cielo,
benvenuto tra noi con un verso palatale
il tuo primo vagito.*

III

*E la nostra vita s' è impregnata del profumo del gelsomino:
tu nella nostra cerchia sei una metamorfosi
una nuova primavera.
Suppliche alla Madonna chiedo
d' insegnarti in essa l' amore per la vita,
il meraviglioso abito della sincerità,
i puri pensieri
e l' amore per il bello.*

IV

*O mio bambino Gesù, prendilo per mano
per un giretto alla svelta nei vecchi rioni di Nicosia
affiché vi senta la mano delle persone alla buona
il loro "buongiorno!" che non manca mai
tra i loro serici sorrisi.
E poi tra le nostre braccia riportalo felice
benedizione di Dio ed ispirazione di progresso.*

V

Ο μυστικός ορίζοντας των ουρανών
με τα πρωϊνά χαμόγελα των αρχαγγέλων
όταν αργά φυσούν να σβύσουνε προσωρινά τ' αστέρια
και νεύουν φιλικά στον άνεμο
«ελάτε αγάπη μου»,
ο μυστικός αυτός ορίζοντας γεμίζει το δωμάτιο
στο πρώτο ξύπνημά σου.
Κι έρχονται τα καράβια απ' το Αιγαίο
τα ρόδα να σου φέρουν
κι ένα πανέρι αγάπη.

V

*Il silenzioso orizzonte dei cieli
al tuo primo risveglio la stanza ti riempie
dei mattutini sorrisi degli arcangeli
quando pigri soffiano
per spegnere le labili stelle
ed amichevolmente al vento ammiccano
(dicendo): "amòr mio, venite!"
E vengono le navi dall' Egeo
a recarti le rose,
ed un cestello d' amore.*

ΠΟΡΦΥΡΕΣ ΕΥΧΕΣ

ΘΑ ΚΛΕΨΩ...

Θα κλέψω από τον ήλιο της υγείας το περιδέραιο
να το κρεμάσω στο λαιμό σου,
την αργυρή ομορφιά της πανσελήνου
θα καταθέσω στ' ανοιχτό σου στήθος,
θα δανειστώ φτερά αρχαγγέλων
για το μαλαματένιο σου ώμο, δεύτερε εγγονέ μου,
που μπαίνεις στη ζωή με μουσικό ρυθμό
Απόλλωνας της νήσου των αγίων.

ΘΑ Σ' ΑΓΑΠΩ

Έχεις μια λάμψη διαλεχτή στο μέτωπό σου
φλόγα του παραδείσου
κορυδαλλοί στο κλάμα σου πετούν
σαν χαρταετοί της ομορφιάς
ένα ουρανό στα μάτια σου
γεμάτο Αιγαίο κοιτάζω ευάγγελο.
Θα σ' αγαπάω, εγγονέ μου, στο ρυθμό των έξοχων Μαΐων,
τότε που ανυπόταχτα τον έφηβο μετρούσα
στης Λευκωσίας τα τείχη.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΜΕΝΗ ΛΕΞΗ

Στην εποχή των κρίνων σε αναπνέω,
νεαρέ βλαστέ της θαλερής αυλής μας,
μικρή τραγουδισμένη λέξη
με πορφυρές χαρές
που γέμισες κορυδαλλούς το σπίτι
και την καρδιά μας πεταλούδες.

AUGURI PURPUREI

RUBERO'...

*Rapirò al sole la collana della salute
per appenderla al tuo collo,
l' argentea bellezza della luna piena
deporrò sul franco tuo petto,
prenderò a prestito le ali degli arcangeli
per la tua spalla d' oro, o mio secondo nipote,
affinché tu entri nella vita al ritmo della musica d' Apollo
nell' isola dei Santi.*

T' AMERO'

*Sulla tua fronte hai un eccezionale fulgore
una fiamma che sa di paradiso
e delle lodolette, allor che piangi, spiccano il volo
come aquiloni di bellezza.
Negli occhi tuoi scorgo un cielo
pieno di Egeo di lieta novella apportatore.
T' amerò, nipote, al ritmo dei miei meravigliosi maggi
allorché indocile, entro le mura di Nikosia,
l' efobo ch' era in me mettevo alla prova.*

PAROLA CANTATA

*Nella stagione dei gigli ti aspiro,
giovane virgulto del nostro verzicante cortile,
piccola parola cantata
dalle gioie porpuree,
che la casa ci hai riempito di lodolette
ed il cuore di farfalle.*

ΕΥΧΗ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Είσαι μια νέα πνοή στο πανηγύρι των ανθών
μια υπέροχη στιγμή στην κλίμακα του χρόνου
δέντρο γενναίο στην πράσινη ομιλία του,
λάμψη από φωνήεν ελληνικό,
πέραςμα αγγέλων στην παλάμη τ' ουρανού
σελίδα Ευαγγελίου
κι ευχή των Αποστόλων καταγάλανη.

ΧΑΡΟΥΜΕΝΗ ΕΠΟΧΗ

Κύκλοι ευτυχίας που ζωγραφίζουνε θεούς
την κάθε μέρα σου, μικρή χαρούμενη εποχή εγγονέ μου,
να συνοδεύουνε την παρουσία σου στη ζωή
και να ετοιμάζουνε το μέλλον των θρανίων
και των μεγάλων εκδρομών,
να σου φωτίζουν τους διαδρόμους της ψυχής
με χρυσαφίες προθέσεις
την ώρα που ξυπνά ο Χριστός στις Παναγίας το στήθος.

AUGURIO DEGLI APOSTOLI

*Nuovo alito sei nella sagra dei fiori,
momento magico nella scala del tempo,
nobile pianta nel suo verde linguaggio,
splendore di ellenica loquela,
passaggio d' angeli nel palmo del cielo,
pagina di Vangelo
ed azzurrissimo augurio degli Apostoli.*

LIETA STAGIONE

*Cicli di felicità che dipingono di divinità
ogni tuo dì, o nipote, mia piccola lieta stagione,
ti accompagnino nel corso di tua vita,
preparino il tuo futuro tra i banchi
ed interessanti viaggi,
ti illuminino gli itinerari dell' animo
di propositi d' oro
l' ora in cui Cristo si sveglia sul petto della Madonna.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΑ ΤΟΥ ΕΓΓΟΝΟΥ

14

Χριστού κάλλος
 Ἄπολυτίκιο
 Μὲ εὐχές
 Κύριε...
 Πόσοι
 Ξανθὴ εὐτυχία

ΣΤΙΣ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΩΝ ΑΣΤΡΩΝ

18

Καλῶς μᾶς ἦρθες
 Στὶς γειτονιὲς τοῦ φεγγαριοῦ
 Στὸ πρῶτο του περπάτημα
 Μὲς στὴ λιακάδα
 Πᾶμε...

ΕΝΑ ΤΡΙΦΥΛΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΓΓΟΝΟ

22

Ἡ Κύπρος εὐωδιάζει
 Ὑποδοχή
 Ἐπικαλοῦμαι

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΓΓΟΝΟΥ

24

I
 II
 III
 IV
 V

ΠΟΡΦΥΡΕΣ ΕΥΧΕΣ

28

Θὰ κλέψω
 Θὰ σ' ἀγαπῶ
 Τραγουδισμένη λέξη
 Εὐχὴ τῶν Ἀποστόλων
 Χαρούμενη ἐποχή

INDICE

DUE PAROLE AI LETTORI

MIO NIPOTE TRA LA GENTE IN CHIESA

- Squisitezza di Cristo
- Inno*
- Auguri
- T' offro
- Quanti cieli
- Bionda felicità

15

NEI RIONI DELLE STELLE

- Benvenuto tra noi
- Nei rioni della luna
- Per la tua prima passeggiata
- Nella calda luce solare
- Andiamo

19

UN TRIFOGLIO PER IL MIO SECONDO NIPOTE

- Cipro spande i suoi profumi
- Accoglienza
- Invocazione

23

L' AVVENTO

- I
- II
- III
- IV
- V

25

AUGURI PORPUREI

- Ruberò
- T' amerò
- Parola cantata
- Preghiera degli Apostoli
- Lieta stagione

29

* Letteralmente apolitichio (Ἀπολιτίκιο), tropario a congedo della Messa o del Vespro.

Michele Iannelli, nato ad Andretta (AV) nel 1922, ha avuto riconoscimenti in Italia ed all'Estero. Studente universitario collaborò nei periodici irpini *Il domani irpino* e *Il lupo*, professore in *Scuola Lucana* e, ad intervalli, in *Silarus*. Si distingue per il suo *filellenismo*, testimoniandolo in vario modo: con una seconda laurea - con Lode - in Lingue straniere (greco moderno ed albanese); con traduzioni di Autori contemporanei greci (dal 1966) e grecociprioti (dal 1974); con pagine di varia umanità scritte direttamente in greco, nonché con lo studio dei dialetti neogreci in Italia. Quest'ultimi hanno ispirato alcuni suoi scritti narrativi, e in greco e in italiano.

I : Traduzioni: Μ. Λυγίζος (M. Lygizos): POESIE, Potenza 1966; Η. Σιμόπουλος (I. Simòpulos): LE ROSE DI GERICO, con una Μελωδική Παύση (Pausa melodica) fuori testo, Potenza 1970 ⁽¹⁾; Οἱ 13 τῆς Χριστιανικῆς Λογοτεχνικῆς Συντροφιάς Ἀθηνῶν (I 13 del Sodalizio Letterario Cristiano di Atene): SIGILLI (Epigrammi), Salerno 1974 ⁽¹⁾; Κ. Χρυσάνθης καὶ Α. Κοῦρος (K. Chrysanthis ed A. Kuros): L'ELETTRA, Lefkosia 1976; Κ. Χρυσάνθης (K. Chrysanthis) e **M. Iannelli**: FIORI POETICI DALL'ISOLA DI AFRODITE, antologia di poeti grecociprioti, pubblicata con la *coregia* del Ministero della Pubblica Istruzione della Repubblica di Cipro, Lefkosia 1986 (Coppa MPS - XXVIII Concorso "**VERSO IL 2000**" Mensile di Lettere ed Arti, Salerno); Κ. Χρυσάνθης (K. Chrysanthis): COL VIOLINO DEI VENT'ANNI, con finanziamento del Σημερινή, un quotidiano locale, Lefkosia 1988 ⁽¹⁾; **Idem**: AXIOTHEA, Lefkosia 1990 ⁽¹⁾; **Idem**: POESIE, Lefkosia 1992 (1); **Idem**: I CANTI DEL NONNO, Lefkosia 1993 (1).

II : Scritti in greco moderno: a) Η ΠΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΝΟΣ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ (*L'amara storia d'un uomo in gabbia ed altri racconti*), Lefkosia 1990, con la presentazione del Prof. Γιώργος Χατζηκωστής e la coregia del predetto Ministero; **b)** ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ - ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ - (Testimonianze dell'Ellenismo dell'Italia Meridionale - ieri ed oggi -), Λευκωσία 1992 (2); **c)** Collaborazione in Πνευματική Κύπρος.

III : Scritti in italiano: SCANDALO ALLA MERIDIONALE, racconto lungo in chiave panflettistica, Potenza 1966; **b)** IL SEGRETO DI NONNO LAVRENDI, segnalato al XXIV Concorso *SILARUS* per la narrativa (Silarus, n. 163, Sett.- Ott. 1992, pp. 108 - 112); **c)** UN SOGNO NEL COMPUTER, premiato con *medaglia d'oro* al XXV Concorso *SILARUS* 1993 (Silarus, n.167, Anno XXX, Apr.- Mag. 1993, pp. 24 - 28). **d)** MADARA' - L'ALTOPIANO DEI MERLI DALL'UGOLA D'ORO -, il romanzo dei Greci di Calabria scritto sul filo discontinuo della memoria - Cosenza Ed. W. Brenner 1993; **e)** GLOSSARIO ETIMOLOGICO DEI TESTI GRECANICI BOVESI IN MADARA' - L'Altopiano dei merli dall'ugola d'oro -, fuori commercio, Salerno 1994.

Di imminente pubblicazione: Πέτρος Στυλιανού, *Messaggi in versi da Cipro*, Lefkosia 1994 (1).

(1) Con testo greco a fronte. (2) Ristampa delle conferenze tenute a Lefkosia ed a Pafos, su invito del *Ministero della P. I. di Cipro*, a cura dell' E.P.O.K., la cui Rassegna Φιλολογική Κύπρος le aveva pubblicate nel fascicolo del 1990, pp. 109-142.

Foto: Filòkypros, Μεγάλη Κυπριακή Έγκυκλοπαιδεία, tomo VI, Nicosia di Cipro 1987, p. 60.

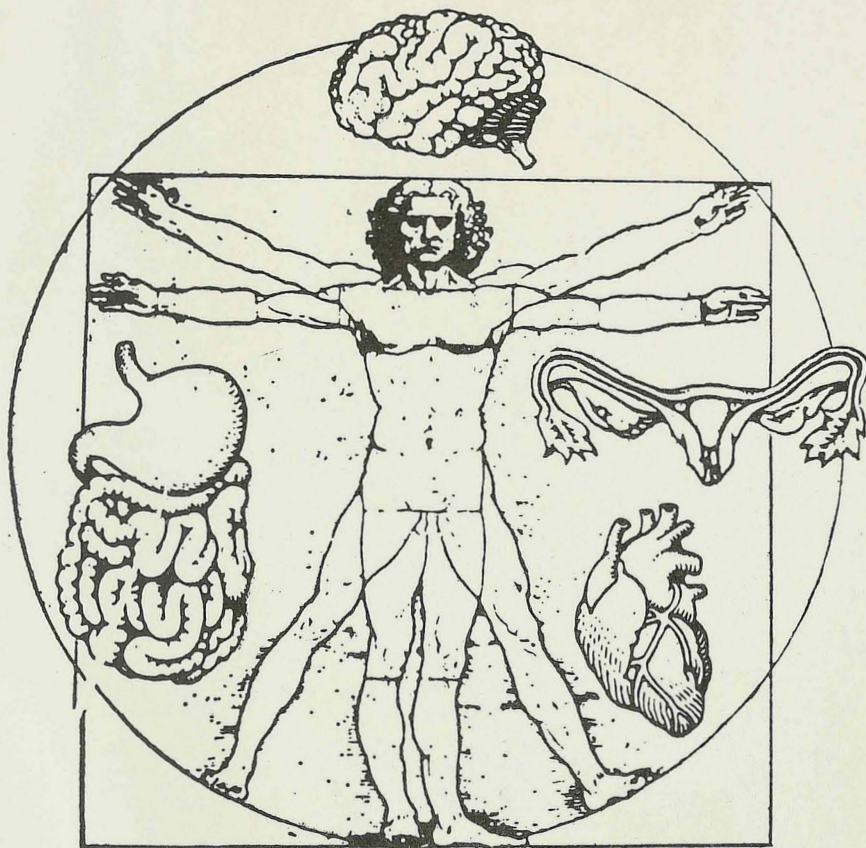
Τυπώθηκε στα
Τυπογραφεία - Λιθογραφεία
«ΘΕΟΠΡΕΣ» Λτδ.,
Τηλ. 444940 - 448883
Λευκωσία

For the many dimensions of anxiety

ATIVAN*

(lorazepam, Wyeth)

A single anxiolytic

provides deeper, more selective anxiolytic relief

**in both functional and organic disorders
with low-dosage safety
compatible with standard treatment regimens**

 Wyeth International Limited
Philadelphia, Pa. 19101 U.S.A.

*trademark

ΑΙΣΘΗΣΗ ΑΠΟΛΑΥΣΗΣ